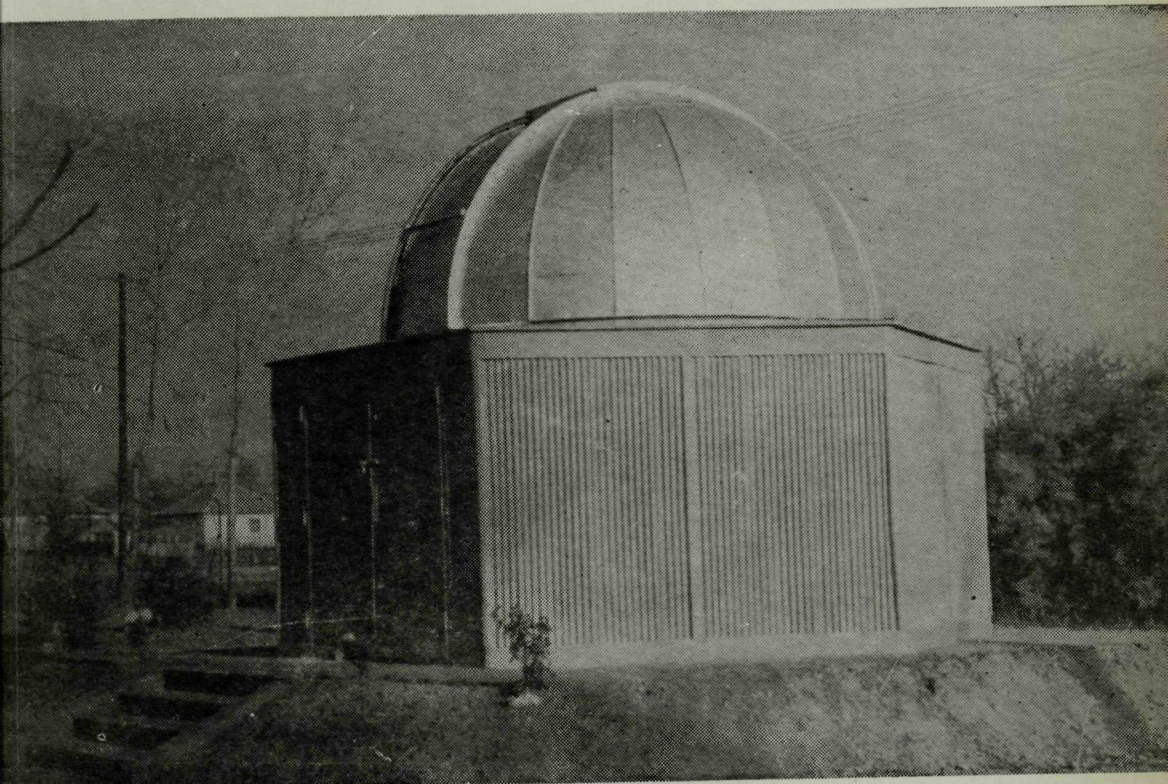

JÁSZKUNSAĞ

A TUDOMÁNYOS ISMERETTERJESZTŐ TÁRSULAT SZOLNOK MEGYEI SZERVEZETÉNEK FOLYÓIRATA

1962. DECEMBER

VIII. ÉVFOLYAM 4. SZ.

Felavatták a szolnoki Uránia Bemutató Csillagvizsgálót

1956 februárjában adtunk először hírt arról, hogy a TIT Szolnok Megyei Szervezete Csillagászati Szakosztályának kezdeményezésére bemutató csillagvizsgáló* fog létesülni Szolnokon. Az elgondolás nagyszerű volt, de a megvalósítása nem olyan egyszerű, mint ahogyan azt a szakosztály tagjai elképzelték. A kilátásba helyezett erkölcsi támogatás mellett, némi anyagiakra is szükség lett volna, hogy a csillagvizsgálóhoz megfelelő műszer és kupola épüljön.

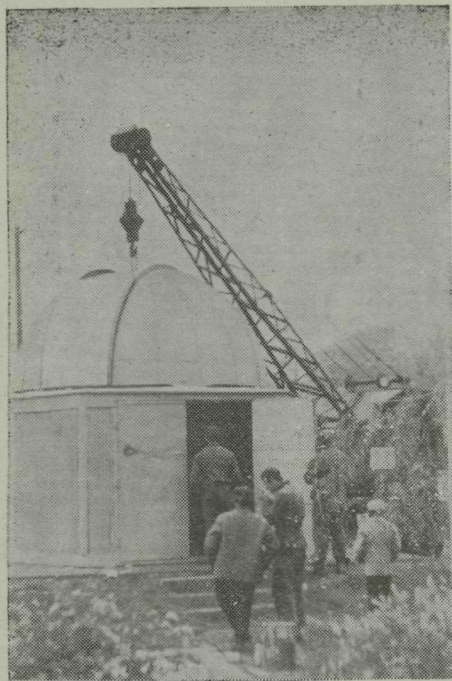
Sok huza-vona után, két év alatt a Szolnoki Cukorgyár vezetőségének megértő támogatásával, Kar László volt igazgató ideje alatt, valamint több szolnoki vállalat kisebb összegű hozzájárulásával 1959-ben elkészült a távcső. A rendelkezésre álló összeg éppen csak arra volt elegendő, hogy a távcső anyagát és egy-két különlegesebb alkatrészének elkészítését – a TIT kiegészítő kisebb összegű hozzájárulásával – elkészíteni lehessen.

Miután elkészült a távcső, megkezdődött a kilincselés az illetékes megyei és városi kulturális szerveknél a felállítási hely kijelölése és a kupola megépítését lehetővé tevő anyagi bázis megteremtése érdekében. Dossziékat kitévő tervezetek, levélváltások, számos újságcikkből álló irodalom, rádióinterjú tarkította az elmúlt három évet. Sok ígéret hangzott el, de a csillagvizsgáló ügye egy lépést sem haladt előre.

A sok huza-vona végére ez év tavaszán pont került. A cukorgyár igazgatója, Tabák Lajos elvtárs, e sorok írójával folytatott rövid beszélgetés során azonnal felismerte a természettudományok eme ágának jelentőségét az általános népművelés és a materialista világnézetben, az ismeretterjesztés ilyen módon való tudatformálását, és a cukorgyár területén helyet biztosított a csillagvizsgálónak, valamint a szükséges anyagot is rendelkezésre bocsátotta a megvalósításhoz. A cukorgyár párt- és szak szervezete ugyancsak nagy megértéssel fogadta és támogatta az ügyet. Magukévá tették ennek a kulturális intézménynek az ügyét a cukorgyár tömegszervezetei és dolgozói is. Ennek eredményeként a dolgozók – sok-sok szabadidejüket feláldozva – társadalmi munkájával elkészült a cukorgyár szép fekvésű és az égboltra jó kilátást biztosító egyik kertjében a csillagvizsgáló. November 7-én, a Nagy Októberi Szocialista Forradalom ünnepén bensőséges ünnepséggel felavatták és átadták rendeltetésének.

A talajszint felett három lépcsőfoknyira kiemelkedő, pázsittal és virágokkal borított, rézsűvel megemelt vasbeton alapra épült a csillagvizsgáló. A mintegy 6 méter átmérőjű, hatszögű, hullámlemezről készült oldalfalakkal álló, belsőleg hatalmas, eternitlapokkal díszített alapépítményre egy 4 méter átmérőjű, golyóscsapágyakon gördülő ezüstsínű, körbeforgatható kupola borul. A kupola egyik szelvénye nyitható

* Tokody Lajos: Bemutató csillagvizsgáló épül Szolnokon. Jászok, 1956. 44. p.

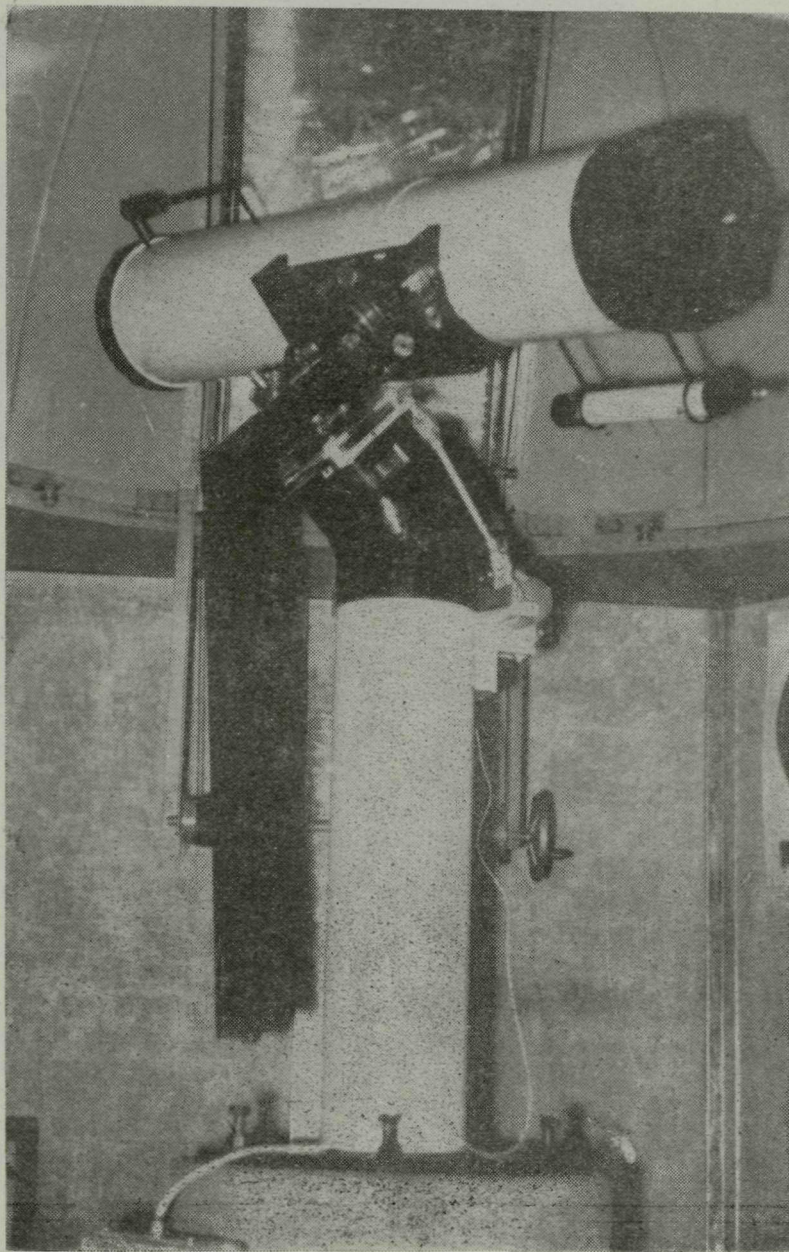
A csillagvizsgáló kupolája szerelés közben

szerkezetű és ez biztosítja a távcsővel való kilátást az égbolt bármely pontjára. Nem kis munka volt a forgatható kupolának az elkészítése. Lazányi József párttitkár személyes közreműködésével építették össze ezt a cukorgyár dolgozói. A társadalmi munka megszervezésében tevékenyen kivették részüket Kelemen Jenő SzB titkár, az üzemi KISZ szervezet, az üzemi nőtanács, felsorakoztatva aktíváikat, fiatalokat, idősebbeket egyaránt. De ki tudná felsorolni mindazokat a dolgozókat, akik részt kértek ebben a munkában! Csak egy számot említsünk. A felavatási és átadási ünnepségen 89 fő cukorgyári dolgozó kapott megemlékezésül emléklapot a cukorgyártól és elismerő levelet a TIT Szolnok Megyei Szervezetétől.

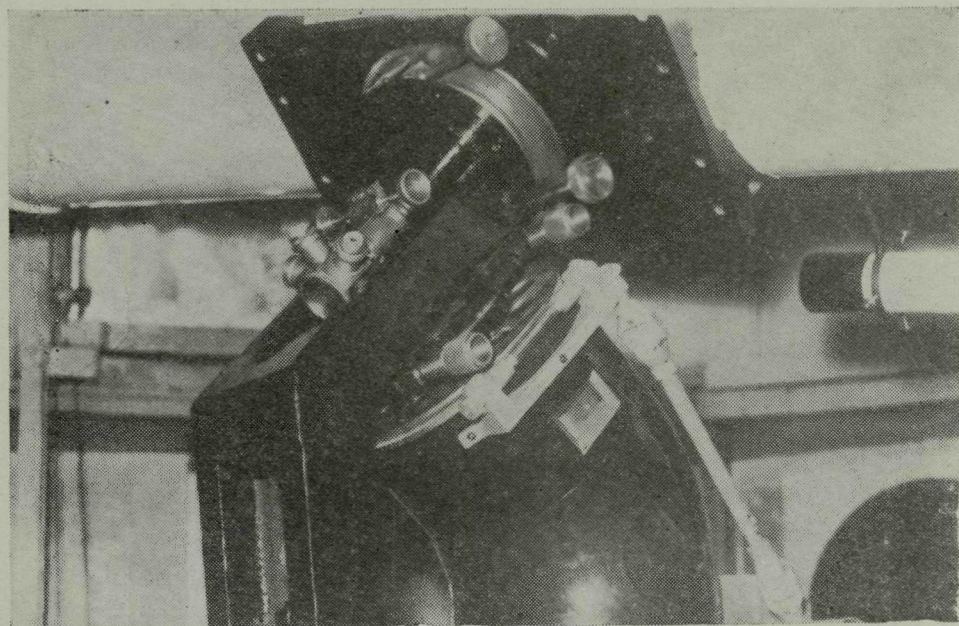
A lelke a csillagvizsgálónak a közel 3 méter magas, mintegy 400 kg súlyú fehérre zománcozott, fekete díszítésű távcső. Dankó Bélának és e sorok írójának irányításával többszáz alkatrészből épült a távcső mechanikai része Török Árpád műszerész gondos kezemunkája nyomán. Az optikai részt dr. Kulin György, a budapesti Uránia Bemutató Csillagvizsgáló igazgatója készítette el. A távcső a kupola közepe alatt a padozattól 50 cm-re kiemelkedő 80 cm átmérőjű acéllapos betontömbön nyugszik. A rezgésmentesség biztosítására a betontömb tuskéja a talajszint alatt egy méterre van lesüllyesztve. A 300 mm átmérőjű alumínium bevonatú főtükör csőfoglalata 190 cm hosszú. Ezen aránylag rövid csőhossz mellett 4 db optikai elem felhasználásával, Cassegrain-Coudé rendszerű szerelésben a távcső eredő fókusztávolsága 526 cm.

Az optikailag tökéletes főtükör, Cassegrain-tükör, síktükör és derékszögű prizma keresztül az égitestekről érkező fénysugárnyaláb szép, éles képet tár a szemlélő elé. A különböző összeállítású szemlencsék a nyolcvanötszörös nagyítástól kezdve egészen ötszázhuszonhatszoros nagyításig terjedően tárják a szemlélő elé – bemutató-sok alkalmával – a Naprendszer bolygóit, a világmindenség távoli közhalmazait. tejútrendszereit és az egész végtelen csillagvilágot.

A csillagászati ismeretterjesztő – szemléltető – bemutatásokon kívül, a cukorgyár üzemi TIT csoportjának csillagászattal foglalkozó munkatársai – e sorok írójának vezetésével – a szakcsillagászat megsegítésére tudományos megfigyeléseket is programba vettek. A tudományos megfigyelések céljaira további nagyítólencsék állnak

A három méter magas távcső a padozatból kiemelkedő acéllapos betontömbön.

A távcső mechanikai része.

rendelkezésre, amelyek – igen kedvező légköri viszonyok esetén – közel ezerszeres nagyítást is lehetővé tesznek.

Hogy az égbolt látszólagos forgását a távcsővel követni lehessen, egy elektromotor van a fogaskerékrendszerhez kapcsolva, mely földalatti kábellel van összekötve az áramforrással. A belső oldalfalakon Hold- és csillagtérképek, csillagidőt jelző szemléltető eszköz és az égbolt egyes területeiről készült fényképfelvételek vannak elhelyezve. A szükséges térvilágítást a bejárati kétszárnyú ajtónál elhelyezett világítótestek biztosítják.

A távcsőnek a kijelölt égitestre való beállítását az osztott óra- és deklinációs-körön kívül egy külön, a távcsőre párhuzamosan szerelt 70 mm átmérőjű, légréses tárgylencsével és leolvasó fonálkereszttel ellátott keresőtávcső biztosítja, tizenkétszeres nagyítással. Rövidesen elkészül a tervbe vett fényképező berendezés is, amellyel szükség szerint fényképfelvételeket lehet készíteni az égbolt kiválasztott területeiről.

A cukorgyár vezetőinek hozzáállása, dolgozóinak áldozatkész munkája olyan esz-közt adott a cukorgyári üzemi TIT csoport lelkes csillagászati szakcsoportjának kezébe, amellyel tervszerű módon végezheti a csillagászat ismeretterjesztését, hogy ezzel is harcoljon az emberek még jelentős részének tudatában rejlő legkülönbözőbb babonák és hiedelmek ellen; minél szélesebb körben tudatosítsa és bizonyítsa materialista világnézetünk valódiságát, az anyagi világ egységét, szocialista világtrendünk egyik alapvető elvét.

Tokody Lajos

Korszerű legelőgazdaságokat Szolnok megye ősgyep-területeire!

Intéztünk* üzemgazdasági csoportja az 1958. év tavaszától Szolnok megye mezőgazdasági termelési helyzetének és fejlesztése lehetőségeinek vizsgálatával foglalkozik. A községi részletességgel begyűjtött adottságbeli és a mezőgazdasági termelésre vonatkozó adatok feldolgozása, elemzése igen sok értékes támpontot nyújt, mind a termelés jelenlegi helyzetének megítéléséhez, mind a fejlesztés racionális, az adottságok gazdaságos kihasználását biztosító módozatainak kimunkálásához.

E vizsgálatok során a számok bizonyító erejével nyert igazolást, hogy Szolnok megye mezőgazdasági termelésének eredménye szempontjából a takarmánygazdálkodás területe igen nagy jelentőségű. Az eddigiekben a meglévő hiányosságok jelentősen gátolták a kezezőbb eredmény elérését, a jövő szempontjából pedig – éppen a kedvező öntözési lehetőségek alapján – a nagyobb eredményű fejlesztés alapvető eszköze a takarmánygazdálkodás, ezen belül a takarmánytermesztés korszerű gyakorlata.

A megye területén a fővetésű takarmánytermő területek a természetes takarmánytermő területekkel együtt a mezőgazdaságilag művelt területnek több mint 50⁰/₀-át alkotják. Ennek ellenére sem kielégítő a viszonylag kis állatállomány tápanyagellátása, sem keményítő értékben – 70–90⁰/₀ –, sem fehérjében – 55–70⁰/₀ –. Az általában 3–4 kh/szá.** sok esetben pedig 4–5 kh/szá. főtakarmányhozó terület igen nagy területigénybevétel jelent. Ilyen nagy terület igénybevétele mellett 1–1 szá. még akkor sem lenne képes az árunövénytermő területek termelési értékét biztosítani, ha a takarmánytermő területek a jó közepes állati termeléshez szükséges tápanyagot hiánytalanul és a kívánt helyes táparányban megadnák, hanem még a kedvezőtlen termésbiztonság mellett fokozottabb jelentőségű tartalék takarmánykészletet is biztosítanak.

A vizsgálatok azt is megmutatták, hogy a meglévő termelésszerkezet mellett a tápanyagok nagyobb hányada termés-takarmányokban áll rendelkezésre mind a fehérjét, mind a k. é.*** illetően és kedvezőtlenül tág a saját termelésű takarmányok táparánya.

Az állatállomány mintegy 70⁰/₀-a terimés takarmányt fogyasztó kérődző és ló.

A fentiek, a természetes takarmánytermő területek nagy aránya és az alig 4–5 q szánaértéket jelentő zöld fűhozama arra készítettek, hogy keressük a szikes talajú ősgyep eredményes hozamnövelési módozatait és mint egyelőre területileg, de amint látni fogjuk, hozami lehetőségeiket illetően is, nagy jelentőségű tartaléknak tekintsük és mozgósítsuk.

* A Karcagi Nagykunsági Mezőgazdasági Kísérleti Intézet.

** Számosállat.

*** Keményítő érték.

Az adottságok, a gyepterületek hozamának alakulására befolyást gyakorló tényezők számbavétele és elemzése után olyan trágyázási, öntözési és hasznosítási rendszert állítottunk kísérletbe, amelynek eddigi eredményei biztatóak célunk elérése szempontjából.

A kísérletekben nyert 177–248 q/kh zöld fúhozam igazolja az elméleti feltevéseinket, miszerint a pillangósok mellett a természetes takarmánytermő területek a legjelentősebbek mind a saját fehérjealap megteremtésében, mind a termelési érték átlagának emelésében.

200 q zöldfű, 2,5⁰/₁₀ fehérje és 12⁰/₁₀ k. é. tartalom mellett, 5 q em.* nyers fehérjét és 24 q k. é.-t szolgáltat, ami egy szm.** számosállat egész évi szükségletének biztosítása mellett – 22 q k. é. és 3,3 q em. nyers feh. – még 2 q k. é. és 1,7 q fehérjetöbbletet szolgáltat. E fehérjetöbblet igen fontos a tág táparányú takarmányok, főként pedig a takarmányozásra használt melléktermékek k. é.-nek hasznosítása szempontjából. A szikes ösgepek eredeti állapotukban 4 kh-on tartottak el 1 kérődző számosállatot, a fenti eredmények mellett pedig 1 kh 2 sz. eltartását biztosítja legelőidényben. Az öntözhető legelőterületek állattartóképesége tehát ilyen termés esetén nyolcszorosan emelhető.

Ha számításba vesszük, hogy az így megemelhető szm. létszám tejtermelésének melléktermékei elősegítik a koncentrált takarmányokat fogyasztó sertés- és baromfitartási ágak saját takarmány, sőt fehérje alapon történő nagyobb arányú kiterjesztését, látni fogjuk, hogy a természetes takarmánytermő területek hozamának növelése, éppen kedvezően szűk táparánya miatt, igen kedvezően hat az állatállomány összetételének és termelése gazdaságosságának alakulására is.

A kísérleti eredmények, amelyek a fenti következtetések levonását megalapozottá teszik, a következők:

E kisparcellás, 4 ismétléses kísérlet az 1960. évben kimunkált 4 éves trágyázási és ápolási rendszer létjogosultságát és eredményét volt hivatva igazolni, sajnos azonban a tavaszi beállítás miatt az első évben nem adta a várt eredményt. A rendszer ugyanis a kezelések beindítását kora őszre írja elő, hogy a ráfordítások megtérülése gyorsabban következzen be, teljesebben alkalmazkodjunk a gyepnövények igényeihez.

A kísérlet helye Karcag D. a Kísérleti Gazdaság vörösnadrágcsenkesz jellegű, cigánybúzával erősen fertőzött, szikes talajú legelője a 4. számú főközlekedési útvonal, Karcag melletti új szakasza mentén, a 161. kilométerkőnél. E legelő mintegy 60⁰/₁₀-os borítottóságú, eredeti állapotában 12–30 q/kh évi átlagos zöld hozamú, mésztelen, savanyú, szikes talajú terület, 5,8–6,2 Ph értékhatárok között. Az akkumulációs réteg, mint talajhiba, vastagsága a felszíntől mintegy 75–80 cm-re terjed.

A kezelések meghatározásánál az volt a célunk, hogy javítsuk a vízhasznosulás arányát, ami szikes ösgepeken igen kedvezőtlen – a természetes csapadék 30–40⁰/₁₀-a hasznosul csupán a szikes gyepon –. A gyeállomány kicserélését, átformálását célzó törekvéseinket elősegítő trágyázást biztosítsunk és a felszínre juttatott javító- és szervesanyaggal elősegítsük a generatív úton történő felújítást is. Elő kívántuk segíteni ezenkívül a talajélet jelentős fokozódását e kötött, levegőtlen talajok vízkapacitásának, pórútfogatának emelésével.

A kezelések a következők:

1. kezeletlen, ellenőrző parcella;
2. törektakarás;
3. csak öntözés;
4. törektakarás + öntözés;
5. komplex kezelés.

* Emészthető (nyers fehérje).

** Szarvasmarha.

1. sz. táblázat

Keze- lések száma	Főtermés		I. sarjű		II. sarjű		III. sarjű		IV. sarjű		Összesen	
	1961 q/kh	1962 q/kh	1961 q/kh	1962 q/kh	1961 q/kh	1962 q/kh	1961 q/kh	1962 q/kh	1961 q/kh	1962 q/kh	1961 q/kh	1962 q/kh
1.	23,90	18,—	4,35	12,75	2,60	10,13	—	8,75	—	8,—	30,85	57,63
2.	47,—	63,13	5,50	38,38	4,10	20,87	—	17,88	—	12,60	56,60	152,86
3.	24,60	62,75	5,60	29,87	8,75	14,12	—	11,94	—	9,6	38,95	128,28
4.	53,10	79,25	10,85	30,25	12,25	18,75	—	16,75	—	13,40	76,20	158,40
5.	80,85	117,35	19,50	65,—	13,—	23,87	16,10	25,18	—	17,30	129,05	248,70

2. sz. táblázat

Keze- lések száma	Főtermés		I. sarjű		II. sarjű		III. sarjű		IV. sarjű		Összesen	
	1961 %	1962 %	1961 %	1962 %	1961 %	1962 %	1961 %	1962 %	1961 %	1962 %	1961 %	1962 %
1.	77,40	31,30	14,10	22,20	8,50	17,60	—	15,10	—	13,80	100,—	100,—
	100,—	100,—	100,—	100,—	100,—	100,—	—	100,—	—	100,—	100,—	100,—
2.	83,10	41,40	9,70	25,20	7,20	13,60	—	11,60	—	8,20	100,—	100,—
	196,6	350,7	126,4	201,—	157,7	206,—	—	204,—	—	157,5	183,5	265,3
3.	63,20	49,00	14,40	23,30	22,40	11,—	—	9,30	—	7,40	100,—	100,—
	102,9	348,6	128,7	234,3	336,5	139,4	—	136,5	—	120,—	126,3	222,6
4.	69,50	50,—	14,30	19,—	16,20	11,80	—	10,70	—	8,50	100,—	100,—
	222,2	440,3	249,4	237,3	471,2	185,—	—	191,4	—	167,5	247,—	274,9
5.	62,44	47,40	14,72	26,30	10,—	9,20	12,54	10,20	—	6,90	100,—	100,—
	338,3	652,—	439,1	509,—	500,—	235,6	—	287,8	—	213,3	418,3	431,6

E kezelések lehetővé tették a táj-, illetőleg a gyepkultúra szempontjából alapvető fontosságú faktorok hatásának lemérését, értékelését.

A komplex kezelés talajjavítást, a kimunkált trágyázási rendszernek megfelelő évi szerves- és műtrágyaadagokat, felületvetést, törekkkel történt takarást és öntözést kapott.

A borítottság elősegítésére a $2,3 \times 4,5$ parcellák felületvetésre kerültek.

Amint a táblázat adatai mutatják, már az első 2 év is igen jelentős és növekvő tendenciájú eredményeket hozott.

A kezeletlen parcella a hasznosítást illetőleg az időnkénti betakarítás, a hosszabb háborítatlan idő jótékony hatását kifejezeten mutatja azzal, hogy már az első év többszörösét adta, a hagyományos használat során nyert kh-ankénti mennyiségnek, ami a második évben csaknem megkétszereződött. (1961. évben 30,25 q/kh, 1962. évben 57,03 q/kh.) Ez minden ráfordítás nélküli eredmény, amit nagyban is elérhetünk a *legeltetési rend* megteremtésével a legelőn. Jelentős az az eredmény is, hogy míg az első évben a főtermés mellett csak 2 sarjut takaríthattunk be, a második évben már 4 sarjut nyertünk, és ezzel a legelő folyamatos termelését, kedvezőbb hozamosztását lehetővé tettük.

A 2. kezelés minimális ráfordítása felületvetés, talajmunka nélkül és a 27 q/kh gazdasági hulladék-anyagként jelentkező avult törekalj-takarás igen jelentős eredményeket hozott azzal, hogy csökkentette a párolgási veszteséget, biztosította a felületvetés sikerét talajmunka nélkül is. Jelentőségét emeli, hogy 181,8⁰/₀-os, illetőleg a második évben 268⁰/₀-os eredménye olyan években alakult ki, amikor a természetes csapadék igen kevés volt. (1961. évben az évi csapadék csupán 389,8 mm volt.)

A 3. kezelés a párolgás okozta veszteségek nagy jelentőségére mutat. Az első és második év eredménye közötti nagy eltérés jelzi azt is, hogy a borítottság elősegítésével csökken a párolgási veszteség, javul a vízhasznosulás és az öntözés magában is nagy jelentőségű hozamfokozó tényező.

A 4. kezelés a takarás kedvező hatását igazolja kedvező vízellátás esetén a csaknem 300⁰/₀-os másodvetés és 232⁰/₀-os első évi eredményével.

A komplex kezelés több mint 400⁰/₀-os eredménye határozott bizonyítéka annak, hogy az alapvető tényezők együttes hatása minden egyes tényező hatékonyságát növeli és a szikes talajú ősgyepet is nagy hozamokra képesíti. A 248,7 q/kh hozam több mint 6 q/kh cm. nyersfehérjét és csaknem 30 q/kh k. é.-et jelent, ami talajművelés nélkül, eddig 200–300 Ft termelési értéket nyújtó szikes talajon termett. E tápanyagmennyiség k. é.-ben több mint 38 q, fehérjében pedig 89 q májusú morzsolt kukorica tápanyagának felel meg. E tápanyagmennyiséget fehérjében 56,5 q, k. é.-ben pedig csaknem 100 q jó közepes minőségű lucernaszéna szolgáltatja kh-anként. A fentiek jelentőségét növeli, hogy a legelőfű emészthetősége jóval kedvezőbb, mint a széna-féléké.

A fenti eredmények, mint kisparcellás eredmények, természetesen az abszolút értéket illetően torzítanak, de kifejezetten jelzik, hogy a hozamnövelés lehetőségei nagyok és évről évre emelkedő irányzatúak a legelőn; még a szikes ősgyep is jelentős tartalékok a takarmánytermesztés, elsősorban a fehérjeellátás területén.

Tekintettel arra, hogy kisparcellás kísérletekkel nem állapítható meg a kezelések nagyüzemi alkalmazhatóságának biztonsági foka, nem vizsgálhatók üzemgazdasági eredmények, nem mérhető le a hasznosítás módjának a legelőkön annyira közismert gyepállományformáló szelekciós és hozamra is jelentős befolyással bíró hatása, kísérleteinket a Megyei Tanács VB Mezőgazdasági Osztálya támogatásával, a karcagi „Lenin” Tsz megértő, a kísérleti szempontokat is teljesen kielégítő közreműködésével, 1961. év őszén nagyüzemi mértékben állítottunk be.

E kísérletekben változtattunk a kezeléseken és a gyakorlati megvalósítás lehető-

ségei mellett, a talajjavítás, a szerves- és műtrágyázás hatását, valamint a hasznosítási módok befolyását igyekeztünk mérhetővé és értékelhetővé tenni.

A kísérlet helye Karcag D. Karcagi puszta út-vasút kereszteződésénél, a Lenin Tsz öntözhető legelője. Talaja réti szolouyec, amelynek magasabb fekvésű része 6,1 Ph értékű, cigánybúzával erősen fertőzött vörösnadrágcsenkesz jellegű, tipikus sziki gyp, mélyebb fekvésű részei réti jellegűek, 5,7 Ph értékkel, réti ecsetpázsit és réti perje vezérfüvekkel. Az öntözés és a kezelések nyomán az egész területen igen erősen terjed a fehér- és az eperhere.

E legelő és kaszáló váltó hasznosításra tervezett területen beállított kísérletek kezelései az alábbiak:

1. csak öntözés;
2. műtrágyázás és öntözés;
3. féladagú szerves-trágyázás (100 q/kh komposzt) + műtrágyázás + öntözés;
4. teljes szerves-trágyázás (200 q/kh komposzt) + műtrágyázás + öntözés.

Minden parcella fele 200 q/kh örölt mészkőporral talajjavításra került.

A kezelt parcellákra adott trágyaanyagok hatóanyagmennyisége azonos.

Terület: 10 kh, összesen 1000 négyszögöles parcellákkal.

E kísérlet a következő eredményeket adta:

3. sz. táblázat.

Keze- lések jele	Főtermés		I.		II. s a r j ú t e r m é s				IV.		Össz.	
	q/kh	%	q/kh	%	q/kh	%	q/kh	%	q/kh	%	q/kh	%
1.	34,6	47,3	8,9	12,2	9,0	12,3	11,2	15,2	9,5	13,—	73,2	100,—
		100,—		100,—		100,—		100,—		100,—		100,—
2.	101,—	56,9	23,2	13,—	24,9	14,—	13,8	7,8	14,6	8,3	177,5	100,—
		291,9		260,7		276,7		123,2		153,7		242,5
3.	112,3	51,9	33,8	15,7	30,4	14,—	18,5	8,5	21,4	9,9	216,4	100,—
		324,6		379,8		337,8		165,2		225,3		295,6
4.	95,1	53,4	19,7	11,—	21,3	11,9	18,9	10,5	23,5	13,2	178,5	100,—
		274,9		221,4		236,7		168,7		247,4		243,5

E táblázat adatai ugyanazon jellemzőket bizonyítják, mint a kisparcellás kísérletek. A hozam jelentősen fokozható, megfelelő trágyázás- és öntözéssel biztosítható a legelő állatok folyamatos zöld ellátása, s nemcsak a főtermés, hanem a sarjűtermések mindegyike is a kezeletlen területek megfelelő termésének többszörösére növelhető.

Feltűnő e táblázat adatainál a 4. kezelés viszonylagos lemaradása a 3. kezelés eredményéhez mérten. Ezen első év eredménye csupán a hozamnövelés lehetőségeit illetően fogadható el, de semmiképpen nem ad alapot a kezelések egymás közötti elbírálására, üzemgazdasági jellegű vizsgálatára, mert az első években a hozamot az eredeti fűállomány még igen erősen befolyásolja. Kedvezőbb sarjadzási erélyű, az öntözést és trágyázást jobban megháláló füvek nagyobb aránya lényeges eltolódást okoz. Csak 5-6 év után, amikor a fűállomány a kezelések nyomán egyöntetűbbé vált, lesz lehetséges az egyes kezelések összehasonlító elbírálása, mind hozami, mind gazdaságossági vonatkozásban.

Mézzük ezek után milyen ismeretanyagot és elvi megfontolásokat érvényesítettünk e nagyüzemi kísérlet lefolytatásánál ahhoz, hogy az elért eredményeket kiválthassuk.

- Abból indultunk ki, hogy a gypvegetáció általában sekélyen gyökerező, gyökérállománya jelentős részét – 85–90% – a talaj felső rétegeiben alakítja ki, tehát alkalmas a sekély termőrétegű, talajhibás területek hasznosítására is.

- Mint növénytársulás kihasznál minden fejlődési tényezőt, és mint a leghosszabb vegetációs idővel rendelkező kultúra, a legjobban kihasználhat minden – a szikes gyp eredeti állapotában – hiányzó tényezőt, a trágyaanyagokat, vizet, stb.

- Gyökérszete felszíni elhelyeződése miatt a hőmérsékleti változásoknak erősen kitett, tehát védeni kell.

- A szikes talaj, elfolyásra hajlamossága és kemény felszíne miatt, generatív jellegű felújulást alig tesz lehetővé, tehát szerves anyag juttatással, takarással magágyat kell képeznünk.

- Általában igyekeztünk messzemenően tekintetbe venni egyrészt a gyp, mint növénytársulás igényeit, másrészt a legelő állat kívánalmait. A két nagyrészt ellentétes szempontnak a gazdaságos termelés követelményei melletti optimális egyeztetése, tartós és nagyhozamú legelők kialakításához vezet.

A gypállomány igényeit helyes hasznosítási móddal, korszerű legeltetéstechnikával, a rend megteremtésével a legelőn, tudjuk biztosítani. Ehhez legfontosabb ismeret a sarjadzás, a hozamok időbeni alakulásának ismerete. A gypállomány kialakítása idején erre vonatkozóan pontos és megbízható adatokat kell szereznünk.

- A legeltetés a füvet asszimilációs felületétől fosztja meg, a legeltetés módjától, a legelő állat legelési sajátosságától, valamint a fű fajtájától függően, erősebben vagy kevésbé erősen. Ezért soha se legeltessük le a legelőt kopárra! Teljes lerágatás esetén a legelő fűállománya ritkul, a sarjadzás lassú és vontatott. Elvileg azt tartottuk szem előtt, hogy a legeltetési idő a lehető legrövidebb, a zavartalan újrasarjadzási idő pedig, amikor sem legeltetés, sem ápolás, sem öntözés nem zavarja a növényzet munkáját, lehetőleg hosszú legyen.

- Csak akkor engedjük az állatot a legelőre, ha a fűmagasság a 12–16 cm-t, a hozam pedig a m^2 -enként 0,6–0,8 kg-t elérte.

- A legeltetés után 8–10 napos sarjadzási időt hagyunk és csak utána öntözünk.

- Az öntöző berendezéseket úgy létesítjük, hogy a hasznosítási egységek külön-külön és gyorsan 5–6 óra alatt eláraszthatók legyenek.

- A talaj vízvezető képességétől függően annyi ideig áztatunk, amíg 10–15 cm-es réteg megfelelően beázik. Vegetációs idő alatt azonban nem szabad a víznek 24 óránál tovább a területen maradni, gyorsan lecsapolva át kell juttatnunk a következő szakaszra.

- Az ársztás ideje alatt sem szabad a víznek állnia a területén, lassú átfolyást kell biztosítanunk.

- Ne öntözzünk túl gyakran, csupán a szükségletnek megfelelően, de nagyobb időközökben.

- A csatornák lehetőleg egységhatárok legyenek, hogy ne gátolják a gépi munkát, a legelő jószág átjártásával ne rongáljuk a csatornát, ne szennyezzük a legelő fűvét.

- Összel is öntözzünk mindaddig, míg az őszi esők a szükséges vízellátást nem biztosítják.

- Mindaddig ne engedjük a jószágot a legelőre, míg talaja annyira meg nem szikkadt, hogy az állat nyoma már nem látszik.

A kísérleti célokra kimunkált és alkalmazott trágyázási rendszerben az alábbi alapvető szempontokat vettük tekintetbe, illetőleg érvényesítettük.

- Bőséges és a gypnövényzet igényeinek megfelelő trágyázás nemcsak nagy ho-

zamokát ad, hanem segít a talajhiba hatásának csökkentésében és a kívánt irányban változtatja a fűállományt is az öntözés segítségével.

– Lényegesen befolyásolja a hozam mellett a legelő fűállományának tápanyag- és sótartalmát is.

– Szervesanyagjuttatással, takarással nemcsak a csapadék és öntözővíz hasznosulási arányát javíthatjuk, hanem magágyképzéssel elősegíthetjük a generatív úton történő regenerálódás folyamatát is.

– Az öntözővíz hatékonyságát a trágyázás jelentősen javítja.

– Trágyázási rendszerünk váltó trágyázás, részben a szerves- és műtrágya váltásával, részben a műtrágyaadagolás időpontjának változtatásával.

– A szervestrágyát komposzt formájában adjuk.

A legelő állapot szempontjából a tisztán levélsarjúból álló, fiatal fűsarjú a legkedvezőbb, ami 20–25 l tej termelésére is képesíti a tehenet. Fontos azonban, hogy ne legeljünk egy-egy szakaszt hosszú ideig és a legelő terhelését mindig a „fehérje-termés” mennyiségéhez szabjuk, s adjunk mellette szénhidrátokban gazdag kiegészítő takarmányt is. A legeltetés a fű hozamától függően félnaponként 2–4 óra hosszáig tartson és naponta kétszer, lehetőleg a reggeli és a koraesti órákban történjék.

A legeltetés módja a legeltetési veszteségeket nagy mértékben befolyásolja. Korszerű legeltetési móddal gyakorlatilag kikapcsolható a veszteség.

A legelő állatot fokozatosan szoktassuk a legeléshez, mert a legelés jóval több munkát igényel, mint a jászolon történő takarmányozás. Jellemző, hogy 60 kg fű felvételéhez mintegy 20 000 harapást és 3–5 km utat kell megtennie a legelő állatoknak.

A legeltetésre történő előkészítés még fontosabb, mint a zöld-takarmányozásra való áttérés, nemcsak diétikai, hanem sóforgalmi szempontból. Kivált a nátrium- (Na) forgalom ellenőrzése és kiegészítése kívánatos, mert a friss fű általában igen szegény Na-ban.

Általában a gyepállomány és a legelő állapot igényei összeegyeztetését az embernek ismeretei alapján tudatos és célszerű tevékenységével kell biztosítani. Így:

1. a kaszálás és legeltetés megfelelő váltásával;
2. szakszerű trágyázással és öntözéssel;
3. a legeltetési és a pihenő idő helyes megszabásával (szakaszbeosztás);
4. gyomtalanítással;
5. a legelő állapot váltásával, legelési sajátosságainak megfelelően, természetesen az állategészségügyi szempontok figyelembe vételével;
6. Általában a hasznos és nagyértékű fűfajták életfeltételeinek javításával, a másodrendű füvek és gyomok háttérbe szorításával.

Az előzőekben mondottak alapján, a legeltetés korszerű gyakorlatának néhány alapvető szabályát az alábbiakban foglalhatjuk össze:

1. A kihajtás, a legeltetés kezdete tavasszal, de a nyári szakaszváltások is a legelő és a legeltetett állat igényeinek lehető optimális egyeztetésével meghatározott időben történjék.

2. Megfelelő terheléssel, az állatok termelésük alapján történő csoportosításával, esetleg adott területen a legelő állatok váltásával (juh, szm, ló) biztosítsuk a legelő egyenletes betakarítását, a legeltetés szelektív hatásának érvényesülését gátoljuk meg.

3. Az állatcsoportok összeállításánál, a legelési sorrend megállapításánál az állatok teljesítményét, termelését vegyük alapul.

4. A szakasz nagyságot, a terhelést az évszaknak a sarjadzási erélynek megfelelően, az egyes szakaszok legeltetési idejét a mindenkori hozamnak megfelelően szabjuk meg.

5. A pihentetés első napján már ápoljunk (utánkaszálás, a trágyamaradványok

szétdolgozása, gyomtalanítás stb.), de csak a sarjadzás megindulása után a pihentetés 8–10 napján és lehetőleg éjjel öntözzünk.

6. A szerves- és műtrágyák összetételének, adagjának, adagolásuk időpontjának szakszerű és céltudatos meghatározásával segítsük elő a gyors sarjadzást, a kedvező állomány-összetétel fennmaradását, illetőleg felújulását.

7. Az állatok gondos előkészítése a legeltetésre, a szakaszváltás zavartalanságának biztosítása, a szükséges szántóföldi kiegészítő takarmányok megtermelése. a rend és rendszer megteremtése a legelőn, az eredményes legelőgazdálkodás fontos alapfeltételei.

Szolnok megye jelentős része, sőt az egész Közép-Alföld hagyományos állattartó és takarmánytermő terület, amelynek állatsűrűségét, takarmánytermesztési lehetőségeit a XIX. sz. végén és a XX. sz. elején lefolytatott egyoldalú, csak az ár- és belvízmentesítést célzó vízrendezés jelentősen rontotta. *Ma már az egyre bővülő öntözési lehetőségek egyre kedvezőbb helyzetet teremtenek és lehetővé teszik, hogy a szántóföldi takarmánytermesztés eredményeinek jelentős javítása mellett kihasználjuk a természetes takarmánytermő területekben rejlő értékeket is. A korszerű legelőgazdálkodás, céltudatos tenyésztői munkával párosulva igen nagy üzemi, sőt népgazdasági előnyöket jelentene, hiszen bőséges és jó takarmányalapon a megye egyéb extrém viszonyai között, olyan szilárd szervezeti és nagy életteljesítményű tenyészállatállomány alakítható ki, amely az ország minden egyéb területénél kedvezőbb körülmények közé kerülne és képességeit jobban érvényesíthetné.*

A korszerű legelőgazdálkodás jelentősége kedvező üzemgazdasági hatása nyomán világviszonylatban is évről évre növekszik és rendszeres rét–legelő kongresszusokat hív életre. A 8. nemzetközi rét–legelő kongresszus a legelőgazdálkodást a takarmánygazdálkodás igen fontos területévé nyilvánította. Az a tény, hogy a rét–legelőtan az egész világon egy nagyon speciális és külön tudományággá fejlődik, figyelmeztessen arra, hogy a gyakorlati szakgárda és a tudományos utánpótlás képzésénél is nagyobb gondot kell fordítanunk a legelőgazdálkodás sajátos szakismereti anyagának elsajátítására, mert nagy lehetőségek rejlenek ugyan még a szikes ösgyepeken folytatott legelőgazdálkodásban is, de azok csak alapos speciális szakismerettel, lelkiismeretes és pontos végrehajtással válthatók ki.

Benedek László—Szarvas Ferenc

Az üzemorvosi szolgálat működésének Szolnok megyei tapasztalatai

A járóbeteggyógyításnak általában két formájáról szoktak beszélni, nevezetesen:

- a) az ún. területi egészségügyi és
- b) az üzemegészségügyi ellátásról (a munkások egészségügyi ellátásának munkahelyen történő megszervezéséről);

jóllehet a kettő szorosan kapcsolódik egymáshoz.

Az üzemegészségügyi szolgálat – amely elsősorban a zártabb ipari üzemekben kerül megszervezésre –, bár méreteit tekintve lényegesen kisebb, mint a területi egészségügyi ellátás, mégis jelentőségénél fogva a szocialista egészségügy fontos részét képezi. A dolgozó ember ugyanis idejének egyharmadát munkahelyén tölti, nem közböns tehát, hogy ez idő alatt milyen környezeti hatások érik, mert az végső soron kihat a termelésre is.

Annak érdekében, hogy a munkások minél jobb körülmények, fejlettebb egészségügyi viszonyok között dolgozhassanak, feltétlenül fontos az üzemegészségügyi szolgálat, az üzemorvosi hálózat megfelelő kiépítése. Az üzemegészségügyi hálózat szervezeti formái a Szovjetunióban a legkialakultabbak, amelyek mintául szolgálnak több más népi demokratikus ország üzemegészségügyi szervezetének felépítéséhez. E téren igen szép eredményeket értek el Csehszlovákiában, Romániában, Lengyelországban, Bulgáriában, a Német Demokratikus Köztársaságban.

Az üzemegészségügyi hálózat az utóbbi években hazánkban is jelentősen fejlődött. 1951-ben 324, 1959-ben már 839 – ebből 188 főfoglalkozású – üzemorvos működött. Az e téren elért előrehaladás azonban még nem kielégítő.

A minisztérium útmutatása alapján megyénkben is megkezdte működését az üzemorvosi szolgálat, amely jelenleg 20 üzemben (gazdaságban) két fő- és 19 részfoglalkozású orvost, 9 fő- és 20 részfoglalkozású üzemi ápolónőt foglalkoztat. A 3 vagy több üzemorvosi óraszámú üzemek mindegyikében van főfoglalkozású üzemi ápolónő. (Az előbbi adatokban a Szolnoki MÁV Jároműjavító Üzem adatai nem szerepelnek. A megyében ennél az üzemnél legfejlettebb ugyan az üzemorvosi szolgálat, azonban ezt is közvetlenül a MÁV irányítja, ezért az üzemmel a továbbiakban sem foglalkozunk.) A megye 21 üzemorvosa napi 53 órát – ebből 36-ot ipari üzemekben – fordít üzemegészségvédelemre. Az egy üzemorvosi órára jutó munkások száma az egyes ipari üzemekben rendkívül nagy szóródást mutat és bizonyos vonatkozásban a tennivalókra is felhívja a figyelmet.

Egy üzemorvosi órára a Szolnok megyei Állami Építőipari Vállalatnál jut a legtöbb munkás – 749 –, de a főfoglalkozású üzemorvosi állás megszervezését megnehezíti az a körülmény, hogy a vállalat jellegénél fogva nem zárt üzem,

így munkásainak viszonylag kis hányada dolgozik egy-egy településen. Ennél a vá-
lalatnál egy-egy építészvezetőségénél a munkások számával arányban álló óraszámmal
dolgozó, részfoglalkozású üzemorvos beállítása volna szükséges.

Kedvezőtlen az üzemorvosi órák aránya a Jászberényi Fémnyomó és Lemezár-
gyárnál, valamint a Tisza Cipőgyárnál is, az utóbbinál az üzem nagyságánál fogva
sürgősen be kellene tölteni a második főfoglalkozású üzemorvosi állást.

Az ipari üzemeken kívül egyéb területen a KSZKBI (Kisipari Szövetkezetek Köl-
csönös Biztosító Intézete) üzemben, a mezőgazdaság területén 6 állami gazdaságban
már évek óta működik üzemorvosi szolgálat, sőt az utóbbi időben mind gyakrabban
előfordul, hogy saját erőből termelőség-üzemvezetők is alkalmaznak üzemorvost, pl. Jász-
boldogházán az Aranykalász Termelőszövetkezet.

Az üzemorvosi rendelők forgalma lényegesen gyorsabban nőtt, mint a munkaórák,
illetve az orvosok száma, mely annak következménye, hogy a szükséges óraszámot nem
tudják biztosítani.

Az üzemorvosi forgalom fontosabb adatai:

Év	Orvosok száma az év végén	Napi munka- órák száma	Összes forgalom száma szerint
1957	14	43	58 380
1958	16	47	68 763
1959	20	51	102 632
1960	20	51	116 701
1961	21	53	103 350

1961-ben az összforgalom közel háromnegyede – 71,9%-a – az ipari üzemek orvosi ren-
delőinek forgalmából adódott.

Az üzemegészségvédelem keretében az üzemorvosok gondoskodnak arról, hogy
a munkaköri alkalmassági és szűrővizsgálatokat mindazokban az esetekben elvégez-
zék, amikor annak szükségessége felmerül. Az ilyen vizsgálatok képezik az üzem-
orvosi rendelők forgalmának közel 40%-át. Ezek száma az 1957. évi mintegy 17 ezerről
1961-ben – több mint kétszeresére – 40 ezerre emelkedett.

Az orvosok üzemekben megszervezték az elsősegélynyújtást, gondoskodnak en-
nek oktatásáról és a szükséges gyógyszerek beszerzéséről, baleset, illetve rosszullét
esetén pedig megfelelő kezelésben részesítik a dolgozókat.

Baleset és rosszullét miatti elsősegélynyújtások száma:

Év	Összes elsősegélynyújtások száma	az összforgalom%-ában	Elsősegélynyújtásokból	
			baleset miattiak %-ában	rosszullét
1957	17 165	29,4	44,2	55,8
1958	12 041	17,5	51,9	48,1
1959	15 751	15,3	50,9	49,1
1960	16 076	13,8	46,7	53,3
1961	10 623	10,3	39,4	60,6

Az ipari üzemekben az állandóan javuló munkakörülmények miatt az első-
segélynyújtások összforgalomhoz viszonyított aránya 1961-ben az 1957. évinek
közel egyharmadára csökkent. Az üzemi szemlék és balesetelhárítási oktatások ered-
ményét mutatja, hogy elsősorban a baleset miatti elsősegélynyújtások száma és aránya

csökkent. Az üzemorvosok munkáját lényegesen megkönnyíti, ha a működési területükön dolgozókat egészségügyi vonatkozásban megfelelően ismerik. Ennek érdekében – feladatkörüknek megfelelően – minden egyes dolgozóról egészségügyi törzslapot állítanak ki. Betegség esetén külön időszakos orvosi vizsgálati lap is készül a dolgozóról.

Az üzemorvosoknak fokozott figyelemmel kell kísérniök a terhes és szoptató anyákat, valamint néhány fontosabb kórforma betegeit, ennek érdekében ezeket nyilvántartásba veszik.

Év	A nyilvántartásban lévő gondozottak átlagos száma
1957	571
1958	733
1959	1172
1960	1510
1961	1667

A nyilvántartásban lévő gondozottak átlagos száma az orvosi munkaórák növekedésével egyidejűleg évről évre emelkedett és számuk 1961-ben már közel 1700 fő volt.

Az elmondottakban rövid áttekintést nyújtottunk a megyében folyó üzemegészségügyi munkáról, amelyből megállapítható, hogy az e téren elért eredmények nem kielégítőek.

Az üzemorvosi hálózat szakmai munkájának irányítása, ellenőrzése jelenleg a rendelőintézet igazgatójának hatáskörébe tartozik, aki sokirányú elfoglaltsága miatt nem tud annyit foglalkozni ezzel a területtel, mint amennyi szükséges lenne. Főként a szakmai irányítás terén vannak hiányosságok.

Feltétlenül szükséges lenne az üzemorvosi hálózat élére egy függetlenített vezetőfőorvost beállítani, aki összefogná, irányítaná és ellenőrizné az üzemorvosok szerteágazó tevékenységét.

Tolmács Anna

Adatok az 1944-es Szolnok megyei harc eseményekhez

A *Jászkunság* hasábjain B o r u s József történész értékes kritikai tanulmányban foglalkozott a Szolnok megyei harcoknak német forrásanyagban publikált leírásával. Felhívta a figyelmet az 1944-45. évi magyarországi harcok teljes forrásanyagának gondos számbavételére, mely elengedhetetlenül szükséges ahhoz, hogy e nagy jelentőségű történeti esemény huszadik évfordulójára tudományos munka készülhessen. Ezért irányította rá a figyelmet a második világháború irodalmának egyik elhanyagolt területére, a volt hitlerista tábornokok munkáira, és azokat kritikailag értékelve, a Szolnok megyei harcok tiszántúli eseményeiről vázlatot készített. A német tábornokok Magyarországot – így Szolnok megyét is – csak hadszíntérnek tekintették, „de számunkra – írja befejező soraiban – nem akármilyen háború, hanem az SS-ek és a „Párducok” pusztulásával letűnt történelmünk ekkor már erősen idejét múlt korszaka is.”¹

Szolnok megye tiszántúli részében lezajló harcokról a Nagykunsági református egyházmegye levéltára is gazdag anyagot tartalmaz. E tanulmányban megkísérlem e forrásanyag adataival szolgálni a Szolnok megyei harci események további feltárását, még pedig olyanok visszaemlékezéseiből, akik számára nem hadszíntér volt e terület, hanem haza, ahol felszabadultan jövődőt kezdhetek. Az élet újrakezdéséig azonban itt lakó népünk átélte 1944 őszén a felszabadító harcok szenvedéseit. Végigszemlélte a németek gyors visszavonulását, a volt uralkodó körök kapkodó menekülését. Rettegve húzódott pincékbe, szükségóvóhelyekre a harci események elől. Szemtanúja volt a harcok menetének, a szovjet erők támadásainak, seregeik bevonulásának. Az alább közölt adatokat az egyházmegye espereséhez 1944 decemberétől 1945 közepéig beterjesztett háborús kárjelentésekből, tisztviselők és gyülekezetek sorsáról szóló háborús változásokból, gyülekezeti krónikákból, halotti anyakönyvi bejegyzésekből és lelkipásztorok naplójából gyűjtöttem össze.²

A német csapatok visszavonulása, a menekülés.

A Nagykunsági Református Egyházmegye területén – mely nagyjából egybeesik Szolnok megye tiszántúli részével – a tulajdonképeni hadi események 1944 szeptemberében kezdődtek el. A jelentések általában erre emlékeznek először. A *rákóczi falvai* krónika ugyan egy augusztus 20-i *repülőátmadásról* már tud, mely délelőtt 10 órakor érte a község határában települt német repülőteret, s mintegy 70 halottról és 130 sebesültségről ír. A *törökszentmiklósiak* szintén e hónapban már többször figyelték rettegve Szabolcs és Szolnok ellen indított repülőátmadásokat, bombázásokat, de a város határára csak szeptember 20-án estek bombák, melyek rémületet keltenek. *Abádszalóktól*

5 km-re levő Kecskés erdőt, másnap érte szőnyegbombázás, amikor a pusztataskonyi hidat bombázták és a község sem kerülte el a támadást. Többen meghaltak s kb. 30 ház is megrongálódott. A *derzstomajiak* is szemtanúi voltak az eseménynek. A Kecskés-erdőben, odamenekült summások közül többen életüket veszítették. A helybeliek úgy gondolták, hogy nemcsak a híd miatt, hanem sokkal inkább a községbe áttelepülő – 200 vagonnyi felszereléssel már ott állomásozó – 8. utászszázalaj miatt érte a repülőátadás a községet.

E bombázások megárvarták megyénk népének életét s nagyban hátráltatták mindennapi munkájukat. Bizonytalanság és elkeseredés nehezedett rájuk, amikor látták a németek özönlését, az ország javainak, állatállományának elhurcolását. Félelmük növelte a németek kapkodása, védelmi vonalak, tankcsapdák, futóárkok építése, melyre a lakosságot igénybevették s amelyből arra következtettek, hogy e környék hamarosan erős harcok színterévé válik. Itt akarták megállítani a Szalingerádtól előnyomuló szovjet erőket. Népiünk akkor azonban már világosan látott. A háború utolsó felvonása következett. A németek szeptember végén, a Nagyvárad térségében lezajló csatát elvesztetten, országunkban tájékozatlan menekülésbe kezdtek. Mit sem értek a tankcsapdák, védelmi vonalak. A *nagyrévi* feljegyzés népiünk véleményének tolmácsolója: „... figyeltük a hatalmas orosz erőnek a Vajdaságból Erdély irányába való irányváltását. E-t feltartóztatni még azok a kapkodást mutató, a nagy horderejűség látszatát keltő katonai intézkedések sem tudták, melyek tankcsapdákat, futóárkokat, ágyú- és géppuskafészeket ástak mindenféle s kiirtani igyekeztek a Tisza balpartján minden fűest és minden fát, hogy a jobb partról beláthatóvá váljék. Ezek legalább nagyrévi viszonylatban 5–6, vagy még több hetet igénybevevő céltalan és hasztalan, nemcsak az egész községet, hanem messze környéket foglalkoztató munkák is elegendők voltak arra, hogy a fantázia legképtelenebb módon működjék. De megjöttek, állandóan özönlöttek a Tisza nagyrévi átjárója felé Erdély legtavolabb eső vidékeiről is a menekülők, akik megrázó színekkel eszeteltek a felénk tartó hadak közeledését”.

A menekülők özönlésével egyidejűleg, megyénk keleti felén szinte mindenütt októberben hágott tetőfokra a *rémbírek inváziója*. Arad, Nagyvárad, Gyula környékéről Túrkevére, Dévaványára október 5–6-án érkeztek legtöbben, s *Túrkevéről*, Dévaványáról szintén október 6-án megkezdődött a menekülés. A dévaványai előljáróság már hajnalban felpakolt és *Jászárokszállásra* települt. *Túrkevét* kb. 80 család hagyta el. A *tiszai* átkelőhelyek zsúfoltak voltak az embertömegektől és sietőül katonai alakulatoktól. A debreceni műúttól délre fekvő helységek többnyire október 6–7-én érezték a menekülési lárt, az északiak október 7–8-án. A *kenderesi* előljáróság október 8-án hajnalban *Jáskisésre* indult, *Karcagon* október 8-án jelentek meg a kiürítési plakátok, *Kunbegyesen* október 8-án dobszóval szőlítették a lakosságot menekülésre. A *kunmadarasi* előljáróság a leventéket is a Tisza túlsó oldalára vezényeltette ugyanezen a napon. A Tisza menti falvak előljárósága ugyancsak ez idő tájt pakolt el, *nagyréviek* október 7-én Kécskére, az *abádszalókiak* pedig október 8-án Átányba. A *tiszaderzsiek* viszont 9-én menekültek el. Három nap alatt a megye tiszántúli részének minden helységéből elmenekültek az előljáróságok s velük a megtévesztett, vagy politikailag exponált egyének, családok.

A menekülést – felsőbb parancsra – mindenütt az előljáróság szervezte. A kritikus napok előtt a község, vagy város vezetői egybehívták a különféle szervek vezetőit, értelmiségét és vagyonosabb osztályait, s megtárgyalták a menekülés részleteit. A szervezés élén a járási főszolgabírák állottak. Legszervezettebben a közigazgatás, csendőrség, rendőrség, posta, vasút s egyéb közhivatal menekült. A közigazgatási hatóság legtöbb helyen titokban hagyta el helyét s ezt utólagosan dobszó, vagy falragasz útján adta közhírré. Dévaványán október 7-én reggel ezt kellett volna kidobolni:

„Az előjáróság az éjjel elmenekült, az oroszok a mai nap megérkeznek, aki akar menekülni”. *Kunhegyesen* hasonló szöveget doboltak. Túrkevéen a menekülési – vagy ahogyan emlegették – kiürítési értekezletről így szól a tudósítás: „Városi előjáróság már hetekkel előbb értekezletre hívta az intézmények stb. vezetőit. Kiürítésről volt szó. Október 6-án, pénteken megismételték. Ekkor Rónay Gyula százados érdeklődött, kinek hány kocsiira volna szüksége kiürítés esetén. Az értekezlet alatt jelentették a polgármesternek, hogy megérkeztek a tiszántúli magyar katonai közigazgatás vezetői Argyolán Zoltán őrnagy vezetésével. A helyzet komolyságát tagadták. Orosz csapatok közeledéséről egy szót sem szóltak, valóságos cirkuszi komédiává tették az értekezletet, mikor az oroszok már Endrődön és Gyomán voltak.” A *túrkevei* menekült listából az is kiderül, hogy a lakosság 1–2⁰/₀-a vehetett csupán részt a menekülésben.

A menekülés okai tehát a hisztériás menekülési láz, a német visszavonulás, a hadszíntéri előkészületek, nemkülönben a rádió és a vezetők hamis propagandája, valamint a menekülő polgári és katonai személyek *álbireinek* megtévesztő adatai. Az abádszalóki krónikában ez áll: „egyik délután, emlékezetem szerint szeptember 27-én lehetett, azt a hírt közölte a rádió, hogy Nagyváradon utcai harcok vannak. Azért hatott a megdöbbenés erejével, mert megelőzően a rádió is, a hírlapi közlemények is arról beszéltek, hogy az erdélyi harcok a magyar és német hadvezetőség szempontjából kedvezően alakultak. Ekkor azonban már menekülő csoportok jöttek már erre is”. Kökényessy András *derzstomaji* naplójában megírja, hogy „... a rémhírek úgy is keletkeztek, hogy a menekülő tisztviselők egyike-másika maga menekülésének igazolására gyártotta azt”. A menekülés főpropagandistái a főszolgabírók, főjegyzők. Ugyanez a jegyzet a kunhegyesi főszolgabírót e szavakkal marasztalja el: „örülök, hogy utolsó derzstomaji útján (ui. a kunhegyesi főszolgabíró a kunhegyesi lelkésszel együtt menekülvén, útközben megállott a derzstomaji paróchiánál) különösen feleségem nem találkozott velük. Szegényt Breznay bizonyára tovább ijesztgette volna „hiteles forrásból származó” rémhíreivel. Másnap – október 10-én – tájékozódásból *Kunmadarasra* ment s ott a községháza előtt tárgyalták meg az eseményeket. „A legszenzációsabb hírt a jegyző hozta, akinél a német ezredes lakott. A német ezredes ugyanis – mint írja – azt hazudta neki, hogy Sárretudvari körül megemmisítették egy nagyobb orosz sereget. *Karcagot* visszafoglalták s nyomják az oroszokat visszafelé, még ma el kell érniük Nagyváradig és meg sem állnak Moszkváig.”

A félvezető hírek kovácsolásában a német tiszték sem maradtak alul. Érdekes beszélgetést ír le Kökényessy, aki kis faluban élő, de igen mozgékony ember volt és mindenütt igyekezett tájékozódni: „... kimentem – a bekehalompusztai községi iskola előtti – tanítói lakás tornácára a tanítóházaspárral beszélgetni, kivel együtt volt három német altiszt. A major körül letelepedett 4000 főnyi ukrán német seregbeli önkéntes ezredből szívódtak be tanyázni, no meg uzsonnázni. Kérdeztem tőlük, mikor lesz béke? Hova mennek? A következő feleletet kaptam: Nemsokára béke lesz s a háború rájuk nézve jól fog végződni. Nem tudja hova mennek, bizonyára a makói frontra. (Nb. harmadnap hallottam, hogy a Tiszán mentek át a derzsi kompon.) Vass Antal hasonlóképpen ír a dévaványai hírekről: „Főjegyző a következőket mondta 6-án hajnalban 1/2 3 óraker. 4 óraker indulnak Jászárokszállásra, mert Rommel vezérezredes jön 12 hadosztállal Szarvas, Kisújszállás felől. Dévaványát addig tartani kell, míg a német csapatok megérkeznek. Mivel hadszíntér lesz a város, menekülni kell”.

Mindehhez járult a hadi helyzet következtében előforduló egyes kírívó esetek általánosítása, melyet a vezető réteg mások megfélemlítésére felhasznált és saját menekülését igazolta. Az amúgy is sok szenvedést okozó háború nehézségeit ezzel sokasította, és hamis képet festett a bevonuló szovjet hadseregről, ugyanakor nagyban elő-

segítette az anyagi javak németek által való elhurcolását, községi és egyéb iratanyagok és értékek széthurcolását, elkallódását, tönkretételét, melyek a harci események következtében okozott károkat, veszteségeket is felülmúlták sok helyen.

A *kenderesi* lelkipásztor október 10-én jelentéstételre jelentkezett a Kormányzó-nál, akik akkor már – látva az eseményeket – elkéssetten próbálta a vétkes tévedéseket helyrehozni, s azt kívánta, hogy maradjon mindenki a helyén. De már akkor késő volt. Az eseményekre így emlékezik vissza: „Budapestre felérkezve, 10-én az első szárnységéd útján jelentést tettem a Kormányzónak arról a teljesen dezolált és dezorganizált helyzetről, amit útközben tapasztaltam a polgári és katonai közigazgatás, illetve védelem tekintetében. Csak már útközben tudtam meg az állatorvostól, amikor már a Tiszán túl voltunk, hogy 7-én reggel Kenderesről a kastélyból hozzá intézett kérdésre a Kormányzó azt a parancsot adta, hogy maradjon mindenki a helyén. Ennek a telefonon adott utasításnak a hatása alatt, amit délután a Kormányzó megismételt, feltétlenül Kenderesen maradtam volna”. És maradtak volna sokan mások is, ha nem jellemezte volna a magyar vezetőséget a vakság, a tanácstalanság, félrevezettség, vagy politikai cselekedeteik következményei elől való menekülés féltelme.

A visszaemlékezések alapján összeállított harci események leírása.

1944. október 6-án hajnalban egyszerre indultak támadásra megyénk területe felszabadítására a szovjet erők végig a Körös völgyén. A 46. és az 53. szovjet hadsereg hadtestei, hadosztályai harcolnak itt, *Tiszazugban* román hadtestekkel együtt. A támadás először a magyar harmadik hadtestet éri, melynek parancsnoksága *Mezőtúron* székel, majd a németek „Süd” hadseregének különböző fegyvernemeivel vívott súlyos ütközetek után átkelnek a Tiszán és mintegy hónap múlva beveszik *Szolnokot*, melylyel megyénk keleti területén folvt harcok elcsendesednek, végetérnek. Erről a harcokról is sokoldalúan beszámolnak forrásanyagunk aktái úgy, hogy követni tudjuk a harcok menetét és rögzíteni dátumait. Természetesen azzal a megjegyzéssel írom le őket, hogy nem tartom megállapításaimat teljeseknek, hiánvosságait magam is ismerem. Szükségesnek tartom a mélyreható, széleskörű további kutatómunkát, különböző adatok pótlását és források egyeztetését, melyek ki kell terjedjenek a még élő emberek visszaemlékezéseire, vagy naplóira, valamint a szovjet és német forrásanyag részletes tanulmányozására. Mindezek tudatában mégis összeállítom a rendelkezésemre álló források alapján e tanulmányt adatközlő jelleggel.

1. A szovjet hadsereg iránya megyénk területén.

A feljegyzéseket áttanulmányozva az derül ki, hogy a szovjet hadsereg egységeinek a Körös vonalán 1944. október 6-án hajnalban megkezdett offenzívája igen eredményes volt. Ellenállásra és harcra egyedül *Kunszentmártonnál* került sor. Október 6-án hajnalban a város utcáin magyar katonasággal harc alakult ki. Erre a szovjet erő a Szentés felől vezető országút melletti temetőbe húzódott s onnan kezdte meg az ostromot. Repülőátamadással készítették elő. Egy bomba a templomkertbe esett. Két éjszakát, három napot töltöttek a pincében, bár nem volt súlyos harci tevékenység. Október 8-ára emlékeznek, amikor a főtéren hallották a felállított ágyú állandó dörgését. Október 9-én a szovjet erők belőtték a várost, s mindhárom templomot ágyúk lövegei eltalálták. Még aznap elfoglalták a várost a német repülők állandó támadása ellenére, s véglegesen birtokba vették. Egyidejűleg *Szelevényen* át *Tiszasas* is megközelítették, s október 9-én a tiszasasi szőlőkbe bevonultak előőrseik és a községet ellenállás nélkül elfoglalták.

A többi átkelőhelyeken símán indulhatott minden támadás. Október 7-én *Füzes-*

gyarmat felől *Bucsán* át *Karcag* felé, *Körösladány* körzetéből *Déaványán* át *Túrkeve* és *Kisújszállás* felé. *Gyoma*, *Endröd* körzetéből is megindultak a hadak *Túrkeve*, *Kuncsorba* és *Mezőtúr* térsésébe. *Öcsöd*. *Szarvas* vidékéről viszont *Verseny*, *Várkony* felé indították gyors csapataikat tiszai átkelésre. *Gyoma* és *Körösladány* közt bekerítették a gyöngyösi tüzérzredet, s feltartóztatás nélkül törtek tovább előre. Még aznap este 1/2-11 órakor elfoglalták *Déaványát*. Dél előtt 11 órakor repülőtámadással előkészítették az ütközetet. Délután a magyar és szovjet előőrsek között rövid harcra került sor a piac téren. Estére kelve a községben székelő magyar katonaság ellenállásra rendezkedett be. 10 órakor ágyú- és gépfegyvertűz volt rövid fél óráig, s 1/2-11-kor már a piac téren voltak az orosz katonák. „Barátságos hangon biztatták a népet, ne féljenek, senkinek sem lesz semmi baja. Iszonyú dübörzés volt ezután hallható. Reggel 7 óráig tankok vonultak át. Antalffy állatorvos megszámolta, percenként 4 tank haladt el. Tehát az éj folyamán 1600–1700 tank mehetett át csak *Déaványán*.” Közben ugyanazon időben készítettek elő *Törbesszentmiklós*, *Kisújszállás* és *Karcag* térségének elfoglalását. *Déaványára* elfoglalása után október hetedikén északra repülőgépről fegyvertűz alá vették a *Törbesszentmiklós-ól Szajc* felé vezető utat, ahonnan várható volt a 12. német páncélos hadosztály *Tajcsómizse*, *Szolnok* felől. Páncélos írárojt október 8-án hajnalban *Törbesszentmiklós*–*Mezőtúr* felé eső külterületére behatoltak s az ott árszolgálatot teljesítő csapatokkal megütköztek, majd *Mezőtúr*, *Kuncsorba* felé visszahúzódtak. Október 7-én és 8-án már *Mezőtúr*t is elfoglalták. *Valószínű* innen történt *Marffy*, *Rábácsfalva* térségén át a *tiszavárkonyi* átkelés október 8-án, majd utána 9-én a *tiszapüti* és *tiszecsvényi* áttörés. A *Kunszentmártonnál* feltartóztatott egységeknek nem sikerült időben elérni a nagyrévi és az inokai átkelést, mert a németek október 9-én felrobbantották a nagyrévi kámpot, 10-én a *tiszavári-lakjtelehi* hidat, s október 11-től kezdve német repülőtámadások miatt nem tudták az átkelést végrehajtani. Ettől kezdve a *Tiszazugban* román csapatok tartották a frontot.

Déaványára és *Mezőtúr* elfoglalása után szinte egyidőben a debreceni műúttól délre eső községeket és falvakat felszabadították. *Ütközetre* egyedül *Túrkevé*nél került sor október 8-án de. 1/2-11-kor de már délután elfoglalták a várost és este 7 órára bevonult a felszabadító sereg, s *Túrkeve* is fontos átjáruló városná vált, mely október 9–11-ig szünet nélkül tartott. Már délelőtt bejutott *Kenyelre* is az előőrcsapat, melyet délután 4-s között követett a sereg tömege. Ezzel emelkedőleg *Kuncsorba* is felszabadult, s a felismerés szerint állítólag október 9-én itt felcsúszott a *Vörös Hadsereg* itt harcoló részének vezérekara. *Déaványáról* indulhatott a támadás *Kisújszállás* felé is. *Kisújszállásnál* azonban kicsi kérésű kezdődött a harc, délutánban *Fotára* kelve sikerült az itt védelemre rendezkedett 6-os német páncélos ezredet bekeríteni, amelynek csak nehezen sikerült a szorítás elöl *Kenderes*, *Kunhegyes*re át a magyar hadosztályparancsnokainkat elérni. Október 9-én hajnalban *Kisújszállás*t is felszabadították a szovjet csapatok s ezzel elvágták a legfontosabb út- és vasútvonalat, mellyel eldőlt a *Tiszántúl* jelentős részének helyzete.

Kisújszállás felszabadulása megnyitotta a *Vörös Hadsereg* útját *Kunhegyesen* át *Szolnok* felett. *Tiszatüred* alatt, a tiszai átkelőhelyek felé való előretörését s tüzér-ségük felvonulását *Kuncsorban* át a turgonyi úton *Kenderes* felé. Október 9-én délelőtt 11 órakor az előőrsek *Kenderesre* megérkeztek, majd utánuk a *Kenderes*, *Kunhegyes*, turgonyi útkereszteződésen átszelve a debreceni főutat, részben *Fegyvernek* felé, részben *Kunhegyes* felé vonult lovaskocsi-kkal, ágyúkkal, löszerkocsi-kkal a tüzér-ség. Délután 1 órára már *Kenderes* északi részén, az állomástól a *Kunhegyesi* út felé eső szakaszon lőállást vettek fel, és *Kunhegyes* felé tüzet nyitottak, mely aznap este erősebben folytatódott. Közben *Déaványára* szintén 9-én este érkezett meg a szovjet haderő nagyobb séregteste; helyi feljegyzés szerint mintegy 10 000 emberrel. *Valószínű*,

hogy e csapatok egy részének felvonulási útja Kenderesen át vezetett, s csak a másik része vonalt be, mint látni fogjuk, Karcagra két nappal később. A kenderesi tüzérségi állások Kunhegyes felé vezető utat biztosították az előretörésnek. Ezt az előretörést támadták 9-én éjjel a német repülők *Kenderes* felett és e miatt lőtték a községet a fegyverneki térségből október 10-én reggeltől, de eredménytelenül, mert ezen a napon ágyú- és gépfegyvertűz előkészítéssel az előőrsök *Kunhegyesre* este 9-10 óra tájban megérkeztek s még aznap éjszaka nagyobb csapatok bevonultak Kenderes felől, sőt másnap már szükségrepülőter építését is megkezdték és a reggeli órákban *Derzstomajt* felszabadították. Helyi feljegyzés arról tud, hogy az egész község tömve volt szovjet csapatokkal, de 12-én az úgvnevezett Magyary-tanyára mentek ki, ahol telefonos megfigyelő ügyeletet tartottak. Járőrök október 11-én *Abádszalók*, 12-én pedig *Tiszabura* alá is eljutottak. Ezzel a gyors előretöréssel a németek – megyénk területének e részén – *Fegyvernek*, *Tiszabó* és *Tiszapüspöki* körzetébe szorultak.

A Vörös Hadseregnek megyénk területe felszabadulásáért indított négy irányú támadása közül figyelemmel követtük a tiszazugit, a Mezőtur térségit, a Dévaványa környékét, s láttuk annak eredményeit, a Kunszentmártonnál lezajlott harcot, valamint az október 8-i másik két irányú támadás és harc kimenetelét, mely szerint Mezőtúron át a szovjet erők Rákóczifalvát, Kengyelt, Kuncsorbát, Tiszaföldvárt felszabadítva, több ponton Szolnoktól délre tiszai átkelést hajtottak végre és birtokba vették Törökszentmiklós határát a tiszaföldvári út Kuncsorba és Pusztaszuri felé eső térségét a várostól mintegy 3-4 km-es bekerítő félkörben.³ Láttuk a Dévaványáról indított támadást is, mely ugyanezen a napon Türkevét felszabadította, másnap hajnalra pedig Kisújszállást is megisztította a német-erőktől s zavartalanul nyomult előre északnak.

A szovjet erők negyedik támadása Füzesgyarmatról indult s megyénk keleti szélén húzódott *Karcag* és az apavári híd ellen. A Nagykunsági Egyházmegyében levő feljegyzések csak a bucsatelepi felszabadításról és a karcagi bevonulásról tájékoztathatnak, mert az azon túl eső terület már nem tartozik az egyházmegyéhez. A bucsatelepiek arra emlékeztetnek, hogy községükbe a Vörös Hadsereg október 8-án az esti órákban megérkeztek; a karcagiak ezt írják: „*Karcagon* október 8-án jelentek meg a város kiürítését meghirdető plakátok... délben már nem volt sem katona, sem rendőr, sem közigazgatás *Karcagon*. Az utcákon néhány karszalagos levante ügyelt a rendre... Éjszaka bevonultak az oroszok. Csendben, harc nélkül, ellenállást nem találva és mégis valami szerencsétlen félreértés folytán 16 fiatal levante lelte géppisztolytól ezen a kísérteties éjszakán halálát”. Az elmenekült vezetőkre jellemző felelőtlenység, mellyel prédára állították oda e levanteket a maguk visszavonulásának hátvédjeként. Sajnos e szomorú ténnyel még nem dőlt el a város felszabadulása. Nem tudunk tájékozódni a leírásból a szovjet erőkről sem, csupán egy mondatból derül ki, hogy ekkor gépesített, gyors harkocsis alakulatok tartózkodtak a városban. Másnap, október 9-én ezek vették fel a harcot a németek ellentámadásával.

2. A német csapatok tevékenysége.

A Vörös Hadsereg gyors offenzívájára a németek első ténykedése a kapkodó menekülés volt. Október 6-án felrobbantották a Berettyó-hídat Mezőtúrnál, a Türkevében székelt német-magyar parancsnokság aznap este 9-11 között elhagyta a várost. Október 8-án felrobbantották a tenyői és madarasi repülőteret, 9-én a nagyrévi kompot, s 10-én a Tiszazugban átkeltek a Tiszán s onnan belőttek a Tisza innenső partjára.

Tudnak a naplók, feljegyzések a németek ellentámadásáról is. Egy nappal a szovjet erők gyors előretörése után a Lajosmizse körzetén újjászervezett 13. német páncélosok, valamint a Törökszentmiklósról Kisújszállásra védelmi állásra települő 66. grá-

nátosok vonulását leírták. Október 7-én éjjel szovjet repülők ezt bombázták és gépfegyvertűzzel akadályozták a debreceni műúton. A kenderesi visszaemlékezésből kiderül, hogy október 7-én éjjel állandóan, s még 8-án, vasárnap is nagy német páncélos kötelék haladt át Kenderesen Debrecen felé. Helybeliek német Tigrisekről szólnak. A lelkész úgy tudja, hogy e páncélosok csak Karcagig tudtak eljutni s ott kitértek Madaras felé. Ezzel megegyezik Pataki István elbeszélése is.⁴ Lehetett ez a 66. német páncélos gránátosok zászlóaljja s a 13. páncélos hadosztálya. E német ellentámadással egyidejűleg lehetett a Füzesgyarmat felől Karcag irányába intézett szovjet offenzíva, ahol a szovjet páncélosok gyors egységei törtek előre.⁵ Ez a szovjet ék akadályozta Derecske felől a 13. német páncélosokkal egyesülésre induló 1. német páncélos hadosztályt is, amelyik Kunmadarason át Nagyiván felé igyekezett az egyesülés tervét végrehajtani. A 66. német páncélosok sikertelen próbálkozása és a 13. páncélos hadosztály ellentámadásának kudarcáról már 8-án tudomást vehetett a német hadvezetőség s az egyesülés mindenáron való biztosítására hadműveleti elképzelését megváltoztatta. Bár 8-án a Kunmadarasi repülőteret felrobbantotta és csapatait onnan kivonta, a 8-án Kunmadaras felé kitérő 13. páncélosok vonulásának biztosítására hagyta a 66-os páncélgránátosokat. A páncélosok minden valószínűség szerint Kenderes és Kisújszállás között levő földutakon s a Bánhalmán átvezető úgynevezett sóúton közelítettek Kunmadaras felé s ugyanezen az útvonalon menekülhetett a Kisújszállásról kitért gránátos zászlóalj is.⁶ Karcag helyett Kunmadaras lett a német ellentámadásra bevetett csapatok gyülekező helye, s az okt. 8-i német kudarc után a német hadvezetőség aznap megindította a Mezőkövesd körül újjászervezett Feldherrhalle páncélos-gránátos hadosztályt is Kunmadaras felé. Ezzel kívánták erősíteni a 13-ik páncélosokat. Ez a hadosztály Tiszafürednél kelt át a Tiszán, s október 8-án éjjel Tiszaigaron áthaladva október 9-én felvette a kapcsolatot a 13. páncélos hadosztály parancsnokságával. A tiszaiariak egész éjjel való vonulásokról emlékeznek. A kunmadarasi feljegyzés azt írja, hogy a németek erősítéssel 9-én tértek vissza, s 9-11-ig nagyobb német erők, illetve nagyobb méretű német erők felvonulása volt látható.

Október 9-én délután 12 óra 30 perckor indult meg az ilyenformán létrejött német páncélos harcokocsis támadás az október 8-án éjjel felszabadított Karcag ellen. Délután 2 óraker támadták meg a várost, de csak súlyos harcok árán sikerült estére bevenniök.⁷ 1944. dec. 31-én készült leírás így örökítette meg:

„Délután 2 óraker temetésre indult egyik lekipásztor. Ebben a pillanatban erős becsapódás hallatszott. A németek löni kezdték a várost. Az első ágyúgolyó a Kálvínház lépcsőzeti oromzatát érte. Az ágyútűz állandóan erősödött. Mire a borjú-dűlői temető halottasházánál a szertartás befejeződött, ősi templomunknak már égett a tornya s a város belsejében teljes erővel tombolt az utcai harc. Maga a templomtorony 18 ágyulövést kapott. A kilótt toronyóra pontosan három óraker állt meg.

Estére németek kezére került a város. A sötétedő utcákat kilótt és felgyújtott tankok kísérteties fénye világította meg. A templom tornya még mindig parázslott és füstölt, mint egy óriási kiegészített fáklya.”

A németek csak hadszíntérnek tekintették hazánkat s végső elkeseredésükben nem gondoltak a lakosságra, városainkra. Pedig céltalan volt ez a nagy pusztítás. Ellentámadásuk nem tudta feltartóztatni a szovjet erőket. 1-2 napra volt elegendő a pillanatnyi siker. Október 10-én Kunhegyes felől próbálkoztak Kenderes felé a bánhalmi utat és sóutat löni, de csak néhány ütegük volt már s estére Abádszalók felé kivonultak. 11-én délután Kunmadarast is kiűrtették 4 óra tájban, s utolsó kötelékei kivonultak a községből a közelgő szovjet csapatok elől Tiszaórs irányába, s több mint 24 órán át a község belterülete „senki földje” volt.

A szovjet hadsereg ugyaneis október 11-én a koradélutáni órákban megindította támadását Karcag felszabadítására s az apavári híd elfoglalására. Mindkettő sikerrel járt⁸, s október 11-én éjjel már gyalogos és fogatolt alakulatok bevonultak Kar-

cagra. Bizonyára ezek is a Dévaványán átvonuló csapatrészekből valók voltak. Karcagiak feljegyzésében így van megörökítve:

„11-én, szerdán újra temetés volt a borjú-dűlői temetőben. A lelkipásztor ki is ment... A temetésre már nem került sor. A temető túlsó szélén feltűntek az orosz gyalogosok, az innensőn visszafelé kúsztak a németek. Megkezdődött a gyalogsági, majd röviddel utóbb a tüzérségi párbaj. Az ágyútűz állandóan erősödve egészen a késő esti órákig tartott. Éjszaka újra bevonultak az oroszok. Ezúttal nem gépesített, hanem gyalogos és fogatolt alakulatok szállották meg a várost”.

A fenti kudarcok után indult el újra a szolnoki hídfőből október 12-én a 4. SS Polizei hadosztály ellentámadásra. A törökszentmiklósiak jól emlékeznek erre az időpontra.

„Október 12-én délután 2 órakor rövid, de igen heves tüzérségi előkészítés és repülőátadások után utcai harcokra került a sor és 4 órakor ismét német kézre került a község és német kézen is maradt október 24-én délután 2 óráig. Ez alatt a csaknem 2 hét alatt állandó tűzharcban volt a község, s a lakosság a pincékben keresett menedéket. Csaknem folytonos volt az ágyú- és aknatűz... Az egyházi épületeken kívül a község többi háza szintén ez alatt a kéthetes állandó ostrom alatt sok kárt szenvedett. Több ház omlott össze, égett le és rongálódott meg. A harcoknak és a tüzérségi tevékenységnek a polgári lakosság közül is áldozatai voltak. Gyülekezetünk tagjai közül 33 halálos eset volt.”

A Törökszentmiklóst felszabadító szovjet csapatok Kuncsorba térségébe vonultak hátra, s védelmi vonaluk Kuncsorbától a tiszaföldvári út 5. dűlőjéig terjedt, mellyel szemben a németek védték a debreceni vasútvonalnak törökszentmiklósi szakaszát, a római katolikus temetőnél a vasút mellett végig voltak kiskaliberű gyorstüzelő, pán-célos ágyúk.⁹

(Folyt. köv.)

Kormos László

J E G Y Z E T E K

1. Jász-kunság VII. évf. 3—4. sz. 1961. szept., dec. 165—173. Borus József volt szíves tanulmányom elkészítésénél tanácsot adni s rendelkezéseimre bocsátotta Hans Kissel: *Die Panzerschlachten in der Puszta* c. könyvét (Neckargemünd 1960., Kurt Vowinkel Verlag), mely a dátumok összeegyeztetése alkalmával jó szolgálatot tett s egyoldalúságára fényt derített.
2. A felhasznált adatokat a Nagy-kunsági Református Egyházmegye levéltárának 2410/1944. számú iratgyűjtőjében elhelyezett feljegyzésekből és az 1962. 237-es szám alatt begyűjtött lelkipásztori jelentésekből, illetve az azok által jelentett anyakönyvi bejegyzésekből vettem.
3. Az egyházmegyei levéltárban levő feljegyzéseken túl édesapám: Kormos János (Törökszentmiklós, Petőfi u. 68. sz.) visszaemlékezéseivel is kiegészítettem az adatokat.
4. Pataki István elbeszélését feljegyeztem. Megtalálható levéltárunk Kenderes története alatti gyűjtőjében.
5. Valószínű a IX. gépesített és a 6. pán-célos hadosztályok, melyek Füzesgyarmat felől törtek előre s már Karcag térségében lehettek ez időtájt, honnan 7-én indultak.
6. Borus József idézett tanulmányában leírja e harci eseményt. Kenderesi helyi emlékezés tudja, hogy a harcok alatt erre voltak a lőállások.
7. Dr. Kökényessy András Derzstomajról 10-én Kunmadarasra ment, ahol egy német ezredestől hallotta az eseményeket.
8. Borus József idézett cikkéből.
9. Édesapám elbeszélésével kiegészítve.

Meggyes László (Szolnok): Család.

A Szolnok Megyei Tanács VB Művelődésügyi Osztálya „Családi ünnepek” című pályázatának anyagából.

A szolnoki művésztelep kiállítása a budapesti újságíró klubban.

A *művésztelep fogalma* általában valamely tájhoz kapcsolódik, de a művészek szellemi együttműködését is szokta jelenteni, a régi céhbeli összetartozásnak egy újkori változatát. Vannak a művésztelepnek tisztos mesterei és vándorlegényei is – és vannak tradíciói, amelyek – Szolnok esetében – igen jelentősek, de sem valamely speciális stílusjegyet nem jelentenek, sem pedig egy bizonyos korszakhoz nem kötődnek, mint teszem azt Nagybánya művésztelepének története. *Ez az elaszticitás a szolnoki művésztelep egyik főkérdészetikuma, s azt jelenti*, hogy a szolnoki hagyományok buzdítanak s feljogosítanak új és új kísérletek, új keresések útjára.

A hatvan éves művésztelep két nagy egyéniségének *Fényes Adolfnak* és *Aba-Nováknak* életműve éppen ezt az elvet példázza a gyakorlatban.

Fényes Adolf, aki a müncheni festészet egész tudományát ismerte; s már a korai *Szegényember képeit* is a *saját módján*, a saját szívén-szemén szűrte – mégiscsak Szolnokon ébredt rá mondanivalójának és színeinek ízére, és bár bizonyára nagyra becsülte, mind Pettenkofen, mind Deák-Ébner és Bihari szolnoki műveit – a *szolnoki hagyományt* –, mégiscsak a maga látta Szolnokot fedezte fel festészetünk számára.

És ki tudná megmondani, miért éppen Szolnok vált Aba-Novák parasztképeinek olyan műzsjává, amivel az egyetemes festészet egyik legigalmasabb témaforrásává tette Szolnokot és halhatatlanná életművét. A *genius loci*-nak kifürkészhetetlen vonzása ez; Szolnoknak is megvan az a fajta hívása, amely mindenütt kialakul, ahol művész-társaság fészket rak: a festő kelléke Szolnoknak, aki nélkül Szolnok nem is volna egészen hiteles. Nem is volna egészen azonos a róla alkotott fogalommal. Olyanféle Szolnoknak a művésztelep, mint Párizsban az Eiffel-torony. Kinyúlik belőle, és szinte arról magáról is megismerik. Ebből következnek a szolnoki Eiffel-torony lakóinak bizonyos fajta indokolt biztonságérzete. Alkothatnak kedvük, tehetségük, egyéniségük megannyiféle irányba felé – és nincsen is a művésztelep mai gárdájában kettő sem, aki egymásra emléke tetne. A különböző generációk egymás melletti alkotó munkája előnyére válik mindkét félnek, mert a szolid mesterségmívelés, a gonddal, vajúdással való teremtés nehéz útja megteszi a maga hatását, s elgondolkoztat a hivatás terheiről és örömeiről.

Nos éppen a *hivatás* kérdése az, amely jelentésében és feladataiban nagyot változott, nagyot nőtt korunkban. A *ma* művészenek egy boldogító s egyben nehéz feladattöbblettel kell számolnia: a művészet *új közönségével*, a tömegekkel, azokkal, akik összességükben jelentik a kort, amelyről a művésznek be kell számolnia. Ha meggondoljuk, hogy a zseniális francia szobrász Rodin arról panaszkodott az elmúlt században: „Az antik és a reneszánsz művészei olyan korban éltek, amikor az emberek szerették a művészetet. Ezek koruk jó ízlésében fürödhettek, míg manapság nincsen általános jóízlés. A régiak pontosan abban az atmoszférában éltek, amelyre a művésznek, ha nagyot akar alkotni, szüksége van. A mai közönség elvesztette ezt a nagyságérzékét. És mi már nem találunk segítséget, támaszt benne” – ha megértjük Rodin panaszában tragikumát, akkor azt kell mondanunk: a *ma* művésze a *reá* figyelő népben rendkívüli biztatást kapott.

Ma a tömegek azonosulni kívánnak kultúránk javaival, s én szemtanúja vagyok naponta a Nemzeti Galériában annak az élménynek, hogy miképpen veszik birtokukba, miként ismerik fel a művészeti hagyományaink nemzeti köztulajdonát. A művészet megszűnt magánügy lenni. S ha nem magánügy, akkor mondanivalója is közügy és korszerű kell hogy legyen. A *közügy* a művészet nyelvére fordítva azt jelenti: élményszerű. A korszerű pedig azt: hogy korunk esztétikai ízlését tükrözze, amelyeket az ipar és a technika teremtett. *Új formák és színek*, sőt új fogalmak területén kell mozognia, melyek mögött a valóságos élet élménye, a korral való együttélés rítmusa legyen.

Vajon milyen osztályrészt tud vállalni a mai Szolnok, a művésztelep korunk művészeti feladataiból? Biztató alapvonásuk a művészeknek, hogy nincsen közöttük életkoránál fáradtabb, fantáziátlanabb, de *leglényegesebb*, hogy mindegyik „ráharapott” már arra a családokra, amit saját ízlése, egyéni vágyai diktálnak. Vagyis kibontakoztak, vagy kibontakoznak az egyéniségek körvonalai. Erényeiket és gyengeségeiket még nem fedi a könnyű rutin, s az uniformizálódás lépjét már kikerülték.

E kamarakiállítás – amely a szolnoki és budapesti újságírók baráti együttműködéséből született meg – meggyőzően mutatja, hogy Szolnokon nem honol a tespedés szelleme: festők és szobrászok, a múlt gazdag örökségének biztatásával vívják napi küzdelmüket a kifejezés igazságáért.

Dr. Bényi László

A túrkevei Finta Emlékkiállítás.

Régóta várt nap ez a mai; egyrészt azért, hogy láthassuk egy kevi ember viszontagságos úton elért művészi sikereinek remekműveit, de joggal várták tőlünk ezt a napot azért is, hogy egy ilyen komoly tehetséggel felruházott ember csupaszív celekedetének, hazaszeretetéből fakadó kérésének eleget tegyünk, és közrebocsássuk műveit, hogy gyönyörködhessenek, megismerhessék és joggal büszkélkedhessenek Túrkeve lakói a művészet ilyen kimagasló alakjával, mint szülöttjükkal.

A kunsági, a kevi föld nemcsak az acélos búza termelésére alkalmas, kinő itt a művészet, a kultúra, és innen sarjadt, országunkban elsőnek, a parasztságot szebb útra vivő, nagyüzemi szocialista gazdálkodás is.

Nemcsak kinőtt, hanem világhírnévre tett szert a nagyüzemi szocialista gazdálkodás éppúgy, mint az acélos búza, vagy a művészet. A mai nap jellegéből fakadóan engedjék meg, hogy én csak a művészeti kérdéssel, a Finta hírnévvvel foglalkozzam.

Nem is olyan régen egy szegényparaszti, kubikos család – sok-sok hasonló sorsban, nehéz körülmények között élhöz hasonlóan – kis közösségi életüket élték. Az apa nehéz sorsa, vándorútjai, de közösségben élő gondolkodása a gyermekek fejében is egyre érik. Az anya írástudatlansága önállóságra ösztönzi a gyerekeket, és az egyszerű családból már olyanok nőnek ki, mint *Finta Árpád*, aki a Tanácsköztársaság idején Szolnokon kifejtett direktóriumi tagságáért meghurcolásban részesült, és sok-sok társával együtt a Horthy-fasiszták Héjjas különítményének áldozatává vált. Hős lett, kegyelettel őrizzük meg emlékét.

Finta Gergely (művész nevén *Zádori Oszkár*) már gyermekkorában megmutatkozó tehetségével nagy hírnévre tett szert. De az akkori korban – hasonlóan többi társához – külföldre kellett mennie, hogy tehetségét kibontakoztathassa, amiről *sok-sok alkotásán keresztül meggyőződöttünk*. És mielőtt a ma ünnepelt *Finta Sándorról* szólnék, hadd köszöntsem a még ma is köztünk élő *Finta Sámuel*t, aki ma is itt van közöttünk és jólképzett kőfaragó mesteri munkájával igyekszik öregbíteni a Finta nevet. Sajnos a sor nem lehet teljes, mivel a legifjabb Finta fiú fiatalon elhunyt és ő tetteivel nem ékesíthette a Finta nevet.

Utóljára, de nem utolsó sorban kívánok *Finta Sándorról* szólni, az öt testvér közül a legidősebről, aki 1958. augusztus 2-án az Amerikai Egyesült Államokban hunyt el, és már élete, művészi munkássága delén kifejezésre juttatta, hogy munkáival, tehetségével a kevi emberek műveltségét kívánja elősegíteni. Ennek következménye az, hogy munkáit Túrkeve város dolgozóira hagyta, aminek megérkezése után a legszebb, legkedveltebb darabjait a helyi lehetőségekhez viszonyítva itt most kiállítottuk, közrebocsátottuk.

Amikor e kiállítás megnyitása alkalmával megemlékezünk a neves művészről és köszönetünket fejezzük ki hagyatékáért, akkor emlékezésünk vissza száll életének görögös, nehéz útjára.

Ifjúkori hevessege miatt törvény elé került, és 12 évet kellett ezért szenvednie. Ezen idő alatt a Szamosújvári fegyházban kezdett szobrászkodni, Gergely öccse példájára. – Ezen időből kiemelkedő műve: „*Kovács az üllőnél*”.

Kiszabadulása után itthon, Túrkevéen szobrászkodott. 1917-ben készíti el művészi kisplakettjét, a „*Kevi talicskást*”. – Művészi értékén túl a plakettben kifejezésre jut apja nehéz sorsa, amit ő maga is megkóstolt, mert 12 éves korában már apját elkísérte Nagyváradra, ahol a huszárlaktanya földmunkáinál ő maga is dolgozott, mint apja csatlósa, segítője. De már több is volt ebben, mert 1918-ban a „*Sztrájk*” című plakettje a munkások harci mozgalmát, elszántságát juttatja kifejezésre. Értékét mi sem bizonyítja jobban, mint Szigeti István érmészeti kutató írása, melyből kitűnik, hogy ezen plakettet 500 példányban sokszorosították 1919-ben a Tanácskormány igazságügyminisztere megrendelésére. Ezen plakett másolatát rézmetszetben kívánták használni a hivatalos papírok fejlécén és a papírok víznyomására. Sajnos azonban erre nem kerülhetett sor, sem az emléklakett közrebocsátásra, mivel a Tanácsköztársaságot megdöntötték.

Tudomásunk szerint az emléklaketteket egy Dr. Vajda Jenő ügyvédnél hagyta megőrzésre, sajnos azonban – az 1945-ös ostrom alatti elhunytja miatt a plakettek holletéről még ma sem lehet tudni. Ugyancsak nem azokról az egyéb szobrokról sem, amelyet szintén a nevezett személynél hagyott megőrzésre.

1920-ban történt kivándorlásának oka ismeretlen, de a „*Sztrájk*” című plakettnek a Tanácsköztársaság alatti felhasználása egyik oka lehet, s minden józan embernek meg kell azt érteni, hogy azt kivándorlása után jó maga sem fejtegette.

Közvetlenül kivándorlása után sok emlékmű-pályázatot nyert meg, amelyből kiemelkedő Rio de Janciróban az „*Erő*” szobrának pályázata. A Botondot és Lehelt ábrázoló szobra is a világhiállítás kapuja elé került, aminek kis plasztikája itt a kiállításon megtalálható.

1923-ban az Egyesült Államokba ment, ahol tanfolyamokon és egyetemen fejlesztette művészi tudását. Petőfi márvány szobrát a Cleveland-i egyetemen helyezték el. Készített Kossuth-szobrokat és emlékműveket, valamint sok plakettet a kormány megrendelésére éppúgy, mint az egyház részére. Faragásokat készít fából, bőlény csontból. Kisebb szobrokat, plaketteket bronzból, melyből egyik legkiemelkedőbb munkája az 1926-ban elkészített „*Néger rabszolgák dala*” c. plakettje, mely 30 cm átmérőjű öntött bronz. 5 néger tanárt mintáz meg rajta, az érem szélén körbefutó kottaszalaggal; a néger rabszolgák dalának szava olvasható le róla. A nagy művész sokszor megsiratta az elnyomott amerikai néger-milliók sorsát, s ezzel a plakettjével örök emlékként mutatja, emberiségét kifejezésre juttatva, az elnyomással egyet nem értését.

Finta Sándor mesternek művészeti munkája általában ismert előttünk. Igaz, korábban csak fényképekről, vagy a 30-as években Amerikában járt Nagy István miniszteri osztálytanácsostól küldött két darab plakettből és öt kis bronzszobráról, amit már akkor is a tūrkevei múzeumnak szánt, illetve Túrkeve lakosságának. Sajnos az akkori vezetés hibájából ezek Debrecenbe kerültek. S most, amikor hagyatékából teljes egészében megismerhetjük művészi munkásságát közrebocsátott művein keresztül, akkor mindjárt gondolkodni kell azon, hogy ezen szép gyűjteményt, ami Túrkeve tulajdonát

képezi, meg kellene ismertetni az ország egyéb területén, legalábbis Szolnok megyében, a kuñsági városokban. Annál is inkább kell ezt mondanom, mert amikor barátaimnak elmondottam, hogy ma hova jövök, a filmhíradóban látott szobrokon keresztül kifejezésre juttatták igényüket ezen művész munkáinak megtekintésére. Szinte irigylésre méltó embernek tartottak, hogy e nagy művész munkáit szűk páttriájában, szülővárosában láthatom meg.

Hogy Finta Sándor nem szakadt el egy percre sem szülőföldjétől, azt elsősorban hagyatéka mutatja, de szobrászati alkotásán túl írói tevékenysége is, mert ezen művészettel is foglalkozott. Műveiben szinte kizárólag ifjúsági emlékeit örökítette meg, amelyeket saját illusztrációjával díszített. Az ecseggpusztai pásztor élet, a pásztor ember szabad élete ábrázolásának minden sorában a boldog gyermekkorra utal, amit egyik nyilatkozatában is kifejezésre juttat: „Minden túlerőt legyőztem és minden fáradtságot kibírtam és ma, amikor úgy gondolom, hogy művészeti pályám zenitjét elértem, úgy szeretnék ismét 4 éves lenni, kis falovacskákon lovagolni”. (1938-ban tett nyilatkozatából.)

Finta Sándor érzelmi beállítottságára jellemző, a szüntelen hazavágyódás Túrkevére, szülővárosába, amit 1957 februárjában Dr. Gyórfy Lajosnak írt leveléből érzékelhetünk.

Úgy gondolom, hogy Sámuel öccsére bízott feladatban segítenünk kell, hogy valóban a „galuska temetőben” és az általa komponált síremlék megvalósulva hirdesse a Finta név és cselekedet örökét.

De kötelezettséggel tartozunk mi, a megye és a város vezetői is, a Finta művészetnek, hogy a már 1936-ban kért, s újból és újból megismételt Finta-múzeum megvalósuljon. Múzeum már van, a mi szocialista rendszerünknek köszönhető, a múzeumban Fintahagyaték is található és a már elviekben elfogadott név felvételét a legrövidebb időn belül rendezni kell és a túrkevei múzeumot Finta-múzeumnak kell nevezni, amely részben e család művészetét, de még inkább a szocialista kultúrát hirdesse, és a múzeumi munkán keresztül a tudomány ezen ágának e városban való fejlesztésével szélesítsük és segítsük a népművelési munkát, a tudatformálást, Túrkeve szocializmus útjára lépett parasztságának magasszintű műveltségét.

A kiállítási megnyitó végén szálljon gondolatunk a messze távolban lévő özvegy Finta Sándornéhoz, akinek szintén része volt abban, hogy ez a nagyértékű hagyaték Túrkevére kerüljön. S most a kiállítás megnyitásakor engedjék meg, hogy a megjelent ünneplő közönség nevében és a Szolnok Megyei Tanács Végrehajtó Bizottsága nevében is köszönetünket fejezzük ki Finta Sándornénak.

Amikor ismételten köszönetet mondok és elismerésemet fejezem ki e nemes cselekedetért, ugyanakkor Túrkeve közönségének rendelkezésére bocsájtom e hagyatékban való gyönyörködést, s a kiállítást ezennel megnyitottnak tekintem.

Fodor Mihály

A türkevei Finta Emlékiállítás megnyitásakor az ifjú látogatók a művész „Anyánk” című szobrát nézik.

Évszázados és hosszú a szolnoki művészet útja, és ezen az úton új mérföldkövet állítunk, ami félmjelzi a múltat és mutat a jövőbe, amerre majd utódaink járnak.

Hazajött *Aba-Novák Vilmos*. A könyörtelen sors korán elragadta, de műveiben jelen van, szelleme tovább él és hat.

Én, a kortárs és barát, üdvözöllek, Vili! Itthon vagy, mert mi magunkénak tartunk, mert Te is annak tartottad magad.

A művészetnek is vannak hősei: azok, akik agyot alkottak. Már életedben annak tisztelt Magyarországon kívül Pádua, Róma, Velence, New York és minden nagy város, ahová műveid elérték.

Képeid most új útra indulnak. Az első állomás Budapest volt, most Szolnok, azután Varsó következik. Szakadatlan munkában telt el életed. Dolgoztál nappal a napvilágnál, éjjel a kék villanykörteknél. Mindnyájan megilletődve nézzük képeidet. Nekem a legtöbbje többet mond, mint másnak. Nálam emlékeket idéz. Cséplés idején indultunk el veled. Patay Miska vitt a kólájukon, Alföldet, tanyákat, kompjárást nézni. Láttam a cséplőmunkásokat a képeken a géppel, a kompátkelésnél a tiszapüspöki kompot, a kompon a kólát, amivel mentünk. Együtt voltunk a vásárokon, együtt ültünk a lácikonyhákban, néztük és rajzoltuk a sergőt, együtt festettük a tiszai bárkákat. Ott voltunk a „Gazdag Cirkusz”-ban – emlékszem – egy nyári délután, és este az előadáson.

A jászszentandrási freskók!... A hónapokig tartó munka együttes láza mintha ma volna.

Legtöbb képed szolnoki vagy szolnoki ihletésű. Pesten is szolnoki maradtál. Egyszer sallangos dohányzacskót adtam Neked. Megörültél neki, és a pesti, szmokingos vacsorákon is abból tömted meg a pipádat.

Azután az arcképeken... feleséged, kislányod, a barátok, mind egy-egy régi ismerős, régi kedves emlék, és a meghívón az önarcképed a sárga gyökérkalappal, emlékszem rá, amikor festetted.

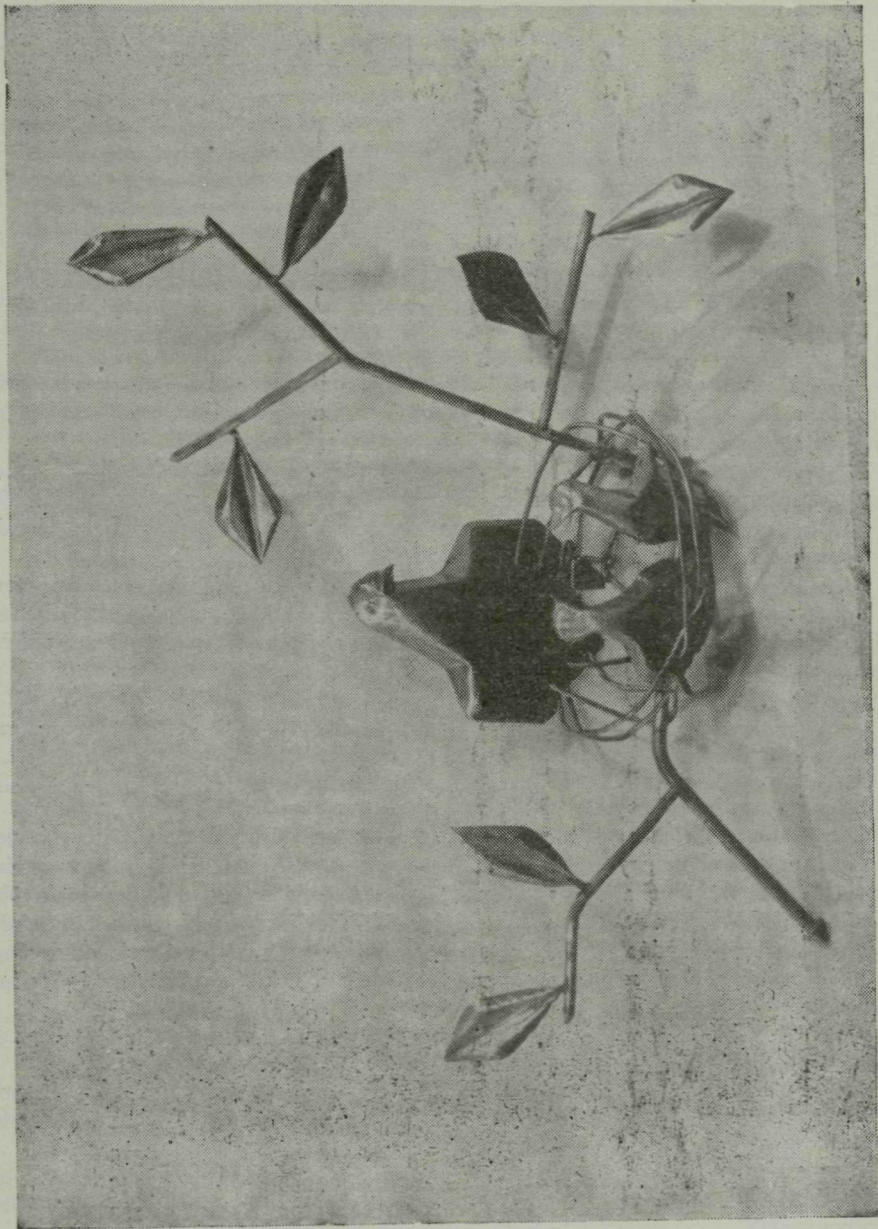
Mindíg az élet sűrejét kerested, és mindig eligazodtál benne. Elöttem vagy most is robusztus magaddal, kiapadhatatlan fantáziáddal, formáló-erőddel. Az élet elmúlhat, de képeidben minden megmaradt.

Nagy életművet hagyta magad után, Vili! Ennek méltatása, nem feladatomban; elvégzi azt hű művészettörténész.

Mindnyájan, akik itt emlékkiállításod megnyitására összegyűltünk, ünnepeljük műveidben a nagy művészt, és áldozunk emlékednek.

Ezeknek a kegyeletes érzéseknek és gondolatoknak hangulatában nyitom meg a kiállítást.

Chiovini Ferenc

Simon Ferenc (Szőlnök): Fészekben című lemezdomborítása. (A Családi Ünnepek című pályázat anyagából.)

Szolnok megye vadgazdálkodásának fejlődéséről

Hazánk vadállományát a második világháború, majd az azt követő tervszerűtlen vadgazdálkodás erősen megviselte. Számszerű és minőségi fejlődés lényegében az utóbbi öt évben indult meg.

Szolnok megyében elsősorban az apróvad számára biztosítottak az életfeltételek. A jelentős apróvadállomány mellett az árterületeken és az erdős részeken megtaláljuk egyik szép nagyvadunkat, az őzet, míg más területeken a (Nagykunságban, Jászságban) szárnyas nagy vadunkat, a túzokot.

Megyénk vadászható területének 90⁰/₀-a mezőgazdasági művelés alatt álló terület. Így a mezőgazdasági termelés alakulása döntő mértékben kihat a vadállomány életfeltételeire. A mintegy 919 300 kh vadgazdálkodásba vont terület szektoronkénti megoszlása az alábbi:

állami erdőgazdaság	9 100 kh,
állami gazdaság	45 600 kh,
vadásztársaságok	864 700 kh.

Legjelentősebb terület 34 vadásztársaság kezében van, ahol egy-egy tagra 810 kh jut megyei átlagban. Legkevesebb terület a törökszentmiklósi Dózsa vadásztársaságnál jut, ahol nem éri el az egy tagra eső átlag az 500 kh-t. A karcagi Dimitrov vadásztársaságnál azonban meghaladja az 1000 kh-at is. A vadásztársaságok tagjainak többségét a munkások, parasztek és értelmiségiek képviselői teszik ki, akik a vadászok nagy családjában odaadón tevékenykednek azon, hogy vadállományuk eredményesen fejlődjön és ezzel is segítse az ország húsellátását, a külkereskedelem igényeinek kielégítését.

Megyénk vadállománya a vadásztársaságok területén az 1961. évi és 1962. évi vadbecslés alapján az alábbi:

	1961	1962	Index
	db	db	1961 = 100
nyúl	100 000	115 000	115
fácán	46 000	67 000	146
fogoly	73 000	97 000	133
őz	2 271	2 483*	109
túzok	330	716*	217

* Őz és túzok számlálás alapján.

Ezzel a mennyiséggel apróvadból túlszárnyaltuk a felszabadulás előtti legmagasabb törzszállomány létszámát. Ez azért is jelentős, mivel szárnyas apróvadállományunk növekedése kedvezően befolyásolja a mezőgazdasági termelést. A madarakon végzett hazai és külföldi gyomor- és begyartalom vizsgálatok egybehangzó megállapításai szerint a fogoly csaknem kizáróan, a fácán pedig túlnyomó többségében állati és nö-

vényi kártevőkkel, káros rovarokkal és gyommagvakkal táplálkozik. Ezzel a mezőgazdaságnak szinte felbecsülhetetlen hasznot hajtának. Haszontételük jelentőségét emeli, hogy a legtöbb rovart áprilistól augusztusig fogyasztják, amikor a rovarkártevés veszélye a legerősebben fenyegeti a mezőgazdasági növényeket.

Egy fogoly kb. 3 kg, egy fácán pedig 4-5 kg rovarot fogyaszt évente, melyek között a mezőgazdaság legveszélyesebb rovarkártevői szerepelnek. Így ez a két szárnyasvad a rovarkártevők ellen folytatott biológiai védekezés igen jelentős tényezője. Vadban legjobban telítettek Abádszalók, Kisújszállás, Mezőtúr, a Jászság, valamint a tiszaföldvári és szolnoki vadásztársaságok területei. Viszonylag gyengébb az állomány a tiszasülyi, karcagi, martfői, szajoli társaságok területén.

Öröndetesen megnövekedett a nagy vadak létszáma, mely a felszabadulás előtt ctenyésző volt. Igen szép az őzállomány az abádszalóki, a tiszagyendai, tiszaozvényi, mezőtúri, tiszaszentimrei vadásztársaságok területén.

Víziszárnyasok közül a vadréccék, luda a jelentősebbek, amelyek közül a réccék főleg a Tisza és Körös fő-, valamint holtágain, rizstelepeken, halastavakon található nagyob számban.

A fenti vadállományból meghatározott kilövési terv az alábbiak szerint alakult az 1961/62. évben:

	Kilövés	Értékesítésre MAVAD-al leszerződve	
		lőttvad	élővad
nyúl:	58 000	25 000	16 000
fácán:	18 000	4 500	3 000
fogoly:	14 000	300	6 000
őz:	301		

Különösen jelentős az élővad befogás, mert pl. külföldre szállítva annyit kapunk egy nyúlért, mintha 16 kg vajat, vagy 400 db tojást, vagy 2 q búzát, vagy 30 kg marhahúst, vagy 25 kg sertéshúst, vagy 18 kg baromfit vittünk volna ki. Egy pár élőfogoly kivitele mintegy 13 db export jérce deviza hozamával egyenértékű.

A legjobb eredményt az élővad befogásban a következő vadásztársaságok érték el:

	nyúl db	fácán db	fogoly db
Abádszalók	3048	1071	1709
Jászapáti	1207	—	607
Kunszentmárton	1067	480	—
Tiszaföldvár	1042	—	—
Mezőtúr	992	269	—

A fenti legjobb eredményekkel ellentétben a vadásztársaságok közül még 13 nem foglalkozik élővad befogással, köztük a kunhegyesi, kunmadarasi, cserkeszöllősi stb., ahol viszont jó adottságok vannak, amit igazol a szomszédos társaságok eredménye is.

Az élővad befogás jelentősebb anyagi haszonnal jár, mint a lőtt vad értékesítés, mert egy lőtt nyúlért 30-35 Ft, a befogott élőnyúlért 100 Ft, lőtt fácánért 20 Ft. élőért 50 Ft, élő fogolyért 50 Ft-ot fizet a MAVAD.

A közelemben megtartott tisztújító közgyűléseken, ahol a vezetőségek újjaválasztása megtörtént és jóváhagyásra került a költségvetés, azok célkitűzéseiben szinte minden területen az élővad befogás arányszámának a növelése került előtérbe.

Szolnok megye az eddigiekben komoly helyet foglalt el az élővad export-tervek teljesítésében, mivel az országosan exportra kerülő élőnyúlnak majdnem a felét meggyénk adja.

Ezért az a feladatunk, hogy lehetőségeink maximális kihasználásával segítsük elő az ez irányú országos célkitűzések ránkéső részének teljesítését. Ehhez szükséges,

hogy minden területen úgy gazdálkodjunk a vadállománnyal, hogy megteremtve a megfelelő törzsállományt, előfeltételt biztosítsunk az élővad befogásának.

Szolnok megye vadállománya külföldön is ismertté válik és évről évre egyre több külföldi vadász keresi fel. elsősorban a jelentősebb őzállománnyal rendelkező vadásztársaságokat. Az itt járt külföldi vadászok mind megleléssel nyilatkoztak a látottakról, és ezen túl a vadászszakmánnyal is meg voltak elégedve, mert pl. mintegy 100 db őzet ejtettek el az elmúlt évben is.

Az ez évi vadászati kiállításon 1 db arany- és egy db bronzérmét nyertek, de azt megelőző években szintén jól szerepeltek a Solnok megye területéről származó őz-gagancsok, melyek között 340–360 gr-os is található.

Az elmúlt évi vadászati eredményességet mutatja a vadásztársaságok több mint 3 millió Ft bevétele is, mely összeg minden nagyobb beruházás és állami dotáció nélkül a vadásztársasági tagok munkájának az eredménye. Az ez évi költségvetésben 4 169 000.- Ft szerepel, amely jelentős előrehaladást jelent.

Javult az állomány javítására irányuló tevékenység, mivel a társaságok – látva annak jelentőségét – bevételükből egyre nagyobb összeget költenek erre, a célra. Az elmúlt évben 182 241.- Ft értékű vadat igényeltek a MAVAD-tól. Itt figyelembe kell venni összehasonlítás végett, hogy:

1957—58. évben	168 élőnyúl	32 élőfácán,
1958—59. évben	372 élőnyúl	307 élőfácán,
1959—60. évben	1332 élőnyúl	990 élőfácán,
1960—61. évben	816 élőnyúl	742 élőfácán

megrendelés történt az országos tenyészvadakció keretén belül, melynek kedvező hatása már ma is érezhető. Hozzájárult ahhoz, hogy ma az 1962–63. vadászati évben nagyobb kilövési terv megvalósítását tűzzük ki célul, mint az elmúlt évben. Így pl.: nyúlból 62 500 db, fácánból 22 000 db, fogolyból 14 555 db, őzből 247 és túzokból 6 darab.

Annak ellenére, hogy az év elején jelentkező hűvös, erős idő nem kedvezett, az árvíz pedig nagy kárt tett az ártéri területeken, élő állományban a szaporulat iónak mondható. Ezt elősegítették a vadásztársaságok az által is, hogy szervezettebb és így eredményesebb volt a dúvadírás, ezáltal a hasznos vadak védelme, a hasznos szárnyas vadak tojásainak összegyűjtése, kikeltetése. Közel 30 000–32 000 db fácán- és fogolytojást gyűjtöttek be, melynek 60%-a kikelt és 50%-a kihelvezésre is került. E tevékenység további javítását célozza az a terv, melynek keretében a megyei választmány irányításával a fáciantenyész-telen létesítését vettük tervbe.

A tenyésztői munka javítása a tenyészvadmegrendelés fokozása, a vadak téli etetése, a vadföldek biztosítása, a vadőrök beállításra, azok szakképzésének szervezése, a vadászok szakismereteinek bővítése nagymértékben hozzájárult a vadállomány létszámának és minőségének javulásához.

A Solnok megyei vadászok szeptember és október hónapban állami vizsgabizottság előtt tettek tanúbi-onyásgot szakmai felkészültségükről. A tapasztalatok azt mutatják, hogy sokat fejlődtek mind gyakorlati, mind szakmai téren. Így megvan az előfeltétele a további előrehaladásnak. Ezt méginkább elő fogja segíteni az a mintegy 100 vadőr, akik október 5-én fejezték be tanulmányaikat a részükre szervezett 1 éves tanfolyamon, melynek szervezéséhez nagy segítséget nyújtott a Magyar Vadászok Országos Szövetsége Elnökségének szakapparátusa.

A vadgazdálkodás nagy nemzetgazdasági jelentőséggel bíró termelési ág, a vadállomány jelentős értékű társadalmi tulajdon, amelyre vigyáznunk kell, és a jó gazda gondosságával kell gazdálkodnunk.

Mengyi László

Zuzmók a Tisza árterületének Szolnok megyei szakaszáról

Az 1954., 1957., 1958. és 1962. évek tavaszán és nyáron, az utóbbi három évben a Tisza élővilága kutatásának keretében szervezett gyűjtőutakon, több alkalommal jártam Szolnokon, a Tisza Szolnok megyei szakaszának árterületein, ahol zuzmók (Lichenes) gyűjtésével és zuzmótársulások megfigyelésével foglalkoztam.

Anyagomat a Tisza élővilágát tárgyaló monográfia számára gyűjtöm. Ebben a dolgozatomban az eddig meghatározott s a megye területéről származó élő fán lakó (epiphyton), holt fán élő (epixyl), kőlakó (epilith) és földön lakó (terricola) zuzmókat ismertetem.

Folyóiratunk hasábjain ez a cikk az első, zuzmókkal foglalkozó közlemény. Ezért olvasóink számára röviden ismertetem a zuzmókkal kapcsolatos fontosabb tudnivalókat.

A zuzmók nem önálló növényi szervezetek, hanem úgynevezett komplex telepes növények (complex thallophytonok), ami azt jelenti, hogy vegetatív szervüket, a zuzmótelepet (thallus) két különböző virágtalan növény egüttélése hozza létre. Az egyik komponens a gombákhoz, a másik a moszatokhoz, algákhoz tartozik. A zuzmókat felépítő gombák csaknem kivétel nélkül tömlősgombák (Ascomycetes), csak néhány trópusi faj telepében fordul elő bazidiumos gomba (Basidiomycetes). A zuzmótelep felépítésében résztvevő moszatok, az ún. Gonidiumok-Schizophyceák (Cyanophyceák, Kékmoszatok), vagy Chlorophyceák (Zöldmoszatok) lehetnek. A gonidiumokat sűrű gombafonalakból (hyphákból) álló szövedék veszi körül, úgyhogy az ily módon keletkező telep egységes képlet benyomását kelti. A gombafonalak a szükséges vízmenyiség biztosításával megvédik a moszatsejteket a kiszáradástól, a moszatok viszont asszimilátumaik egy részének átengedésével a gombák számára táplálékot nyújtanak.

A hypha fonalaknak ezt a gonidiumokkal létrehozott kapcsolatát együttélésnek (symbiosis) nevezzük.

Érdekes megemlíteni, hogy a zuzmótelep a legnagyobbfokú nedvességet, a hegyi tavak jéghideg vizét éppúgy képes elviselni, mint a puszták hetekig tartó szárazságát, vagy a sivatagi közetek átforrósodó felmelegedését, tehát olyan környezeti viszonyok között is képes megélni, amelyeket az összetevők egyedül nem tudnának elviselni.

Az együttélés egyik jellemző következménye jól körülírható és kristályosítható vegyületek, az úgynevezett zuzmósavak képzése. Ezeket a vegyületeket sem a moszatok, sem a gombák külön-külön nem képesek kiválasztani. A zuzmóhatóanyagok részben nyíltszénlancú (alifás) vegyületek, részben zártlancú (aromás) származékok. Közülük nem egy, pl. az északi vidékekre jellemző izlandi zuzmó (*Cetraria islandica*

[L.] Ach.) vagy a megye területén előforduló tölgyfazuzmó (*Evernia prunastri* [L.] Ach.) hatóanyaga értékes antibiotikum. Ilyen zuzmó-hatóanyagot tartalmaz, pl. az „Evosin” nevű, a tüdőgümőkör ellen jó eredménnyel használható gyógyszer is.

A zuzmók, a csupasz kőzefelületek, kőfalak, cseréptetők pionirnövényei, ezeken az aljzatokon nem egyedül élnek, hanem a virágos növényekhez hasonlóan zuzmótársulásokat (associatiokat) hoznak létre. A zuzmótársulások megjelenését és összetételét meghatározott mikroklimatikus környezeti tényezők határozzák meg. Ezért a zuzmóasszociációk vizsgálata alkalmával döntő fontosságú ezeknek a mikroklimatikus tényezőknek a meghatározása. Így tekintettel kell lenni a környezet fényviszonyaira, nedvesség- és hőviszonyaira, az aljzat kémiai összetételére és fizikai viszonyaira is. Ezeken a fizikai és kémiai tényezőkn kívül figyelemmel kell kísérni az élő környezet, más virágtalan és virágos kísérő növények, továbbá az állatok (bomlás, madárürülék lerakódás, legelésző állatok taposása, fatörzsekhez dörgölözése) és az ember (levegő szennyezése vegyianyagokkal, korommal, fatörzsek, műépítmények tisztogatása, stb.) hatását is.

A Tisza árterületének Szolnok megyei szakaszán eddig megfigyelt zuzmótársulások élő fák törzsén, megmunkált bolt fán (kerítésekben, kerítésoszlopokon, zsindelytetőn), ármentesítés céljaira tárolt közettömbökön és árvédelmi célokat szolgáló műépítményeken és talajon fordulnak elő.

A felsorolt aljzatokon 10. egymástól jól elhatárolható zuzmótársulást figyeltem meg. Ezek közül 9 az irodalomban már elég jól ismert, fajlistájukban a helyi klimatikus viszonyok okoznak némi eltérést. Ez alkalommal csak a kevésbé tárgyalt *LECANORETUM ALBOMARGINATAE* elnevezésű zuzmótársulást ismerttetem. Ezt a zuzmóasszociációt a világirodalomban F. Kaiser, német lichenológus említi, *Lecanoretum saxatilis* néven. *A szolnoki előfordulás azonban sokkal fajgazdagabb, a karakterfajok megjelenése is oly nagymértékben jellemző, hogy szükségesnek tartom szintéztikus listáját részletesen is bemutatni.* Ezt az itt következő táblázat tartalmazza.

A táblázatban szereplő jelölések, rövidítések jelentése a következő:

Életformák vagy növekedési formák (Éf): Pl = Placodium-típusú, Ex = az aljzat felületére nőtt kéregtelepű zuzmó, End = az aljzatba húzódó telepű kéregzuzmó, Pa = Parmelia-típusú lombtelepű zuzmó, An = Anaptichya-típusú gallytelepű zuzmó.

Borítási (D = dominantia) viszonyok: + = a vizsgált felületen éppen csak megjelenik, vagy annak legfeljebb 1/8-ad részét borítja, 1 = a felületnek legfeljebb negyed-részét borítja, 3 = a felületnek legfeljebb felét borítja, 4 = a felületnek legfeljebb 3/4 részét borítja, 5 = csaknem az egész felületet egyenletesen borítja.

Az állandóság (K = konstancia) viszonyoknál feltüntetett római számok azt jelentik, hogy a kérdéses zuzmófaj milyen mértékben fordul elő az egyes felvételekben. A K/20 jelzés = az adatok 20 felvétel alapján kerültek a táblázatba.

A listát a szolnoki rakpart anderritburkolatán, a Tisza menti köves gátak téglafelületén készült asszociációs felvételek alapján állítottam össze.

Lecanoretum albomarginatae (Kaiser) Gallé		Ex	Lecanora dispersa	+ - 3	III
Ef	D K/20	Ex	Verrucaria nigrescens	+ - 3	III
Karakter fajok:		Ex	Caloplaca pyracea	+ - 1	II
Pl	Lecanora albomarginata	End	Verrucaria calciseda	+	I
Pl	Lecanora muralis	Ex	Lecanora umbrina	+	+
Pl	Lecanora albescens	Ex	Lecanora conferta	+ - 1	I
Csoport karakter fajok:		Osztály karakter fajok:			
Pl	Caloplaca decipiens	Ex	Candelariella aurella	+ - 1	IV
Pl	Caloplaca murorum	Pa	Physcia caesia	+ - 2	II
		Ex	Candelariella vitellina	+	I
		Ex	Candelariella flexa	+	+
Ex	Lecanora crenulata	Pa	Physcia vainioi	+	+

Kísérő fajok:

An	Physcia ascendens	+ - 1	I
Pa	Xanthoria parietina	+	+

Fajok száma: 19 (középart.: 7)

Aljzat: Amfibol—andezit, téglafelület.

Genus mutató: 32%.

Homogenitás mutató: 2,3.

Biológiai spektrum: Ex 48, Pl 27, Pa 15, An 5, End 5%.

Színökológiai jellemzés:

- Fényigény: Photophil.
- Nedvességigény: Xerophil.
- Aljzat összetétel: Acidiphil—neutrophil.
- Nitrogéntűres: Kisse nitrophil.
- Porosodás: Koniophil.

Dolgozatom bevezető részében már említettem, hogy a Tisza-parti kólakó zuzmó-társulások egy része téglaburkolatú töteceken, rakodopartok andezit burkolatán, kőborítású hidrokönfordulások elő. Ezek a zuzmóbevonatok a kőzete felület mállasztása útján az említett műépítményeket károsítják. A zuzmók mállasztó munkája elleni védekezés életkörülményeik ismeretében rejlik. A vízügyi szervek a kövesgátak, rakpartok, körtöltések felületének egy-két évenként megismételt kapartatásával védekeznek. Hatásos lenne a kő- vagy téglafelület bemeszelése, kátránnyal vagy olcsó kőolajtermékkel, fáradt olajjal való bekenése. Ezek az anyagok ugyanis lehetetlenné teszik a zuzmók megtelepedését. A kaparás elpusztítja ugyanis a fejlettebb, szabadszemmel is látható, nagyobb telepeket, de fragmentáció, a zuzmók egyik természetes szaporodásmódja révén elterjedésüket segíti elő.

A korszerűbb vegyszeres védekezést sokkal eredményesebbnek tartom.

Eddigi gyűjtéseim számszerű eredménye 18 nemzetseggel tartozó 70 zuzmófaj, 25 varietás és 48 forma. Felsorolásuk és előfordulási viszonyaik részletezése azonban nem végezhető el jelen közlemény keretei között. Ezért itt csak az Alföld zuzmó-flórájára ritkább előfordulásokat említem meg. Ezek a következők:

Candelariella deflexa (Nyl.) A. Zahlbr. — Szolnok, Tisza-part: Andezit burkolaton.

Candelariella vitellina (Ehrh.) Müll. — Arg. var. *assericola* Kas. — Vezseny, Tiszabura: Idős deszkakerítéseken.

C. vitellina (Ehrh.) Müll. — Arg. var. *prevostii* (Duby) Hakul. — Tiszafüred, hídfő: Andezit burkolaton.

C. vitellina (Ehrh.) Müll. — Arg. f. *granulosa* Hakul. — Tiszaroff, Tiszabura és Pusztataskony: Töltés téglaburkolatán.

C. vitellina (Ehrh.) Müll. — Arg. f. *verrucosa* Hakul. — Vezseny: Idős deszkakerítésen.

Parmelia conspersa (Ehrh.) Ach. var. *microphylla* Hillm. — Tiszafüred, hídfő: Andezit burkolaton.

Parmelia furfuracea var. *microphylla* (Erichs.) — Szolnok, Tisza-parti gyümölcsösben; Szilváfán.

Parmelia glomellifera Nyl. — Tiszafüred hídfő: Andeziten.

Parmelia isidiata Anzi f. *heteroclyta* Mereschk. — Ugyanott.

Physcia caesia (Hoffm.) Hampe. — Szajol: Zsilipszekrény betonfelületén. — Pusztataskony: Téglával burkolt töltésoldalon. — Tiszabura: Ugyanazon. — Szolnok, Tisza-part: Andezitburkolaton. — Tiszafüred, hídfő: Ugyanazon.

Physcia luganensis Mereschk. — Nagyrév, Tisza-part: Fűzfatorzséken. — Szajol, Tiszartét: Fűz- és fehérnyárfák törzséken.

Physcia orbicularis (Neck.) Du Rietz-*var. georgiensis* Mereschk. — Tiszaug, Kótelek: Tiszatöltés téglaburkolatán. — Pusztataskony: Töltés téglaburkolatára települő mohagyepék felületén.

Physcia vainoi (Räs.) — Szolnok és Tiszafüred: Hídfő andezit burkolatán. — Pusztataskony és Tiszabura: Töltés téglaburkolatán. — Vezseny: Tisza-parti ház cserepjetején.

FELHASZNÁLT IRODALOM

- Hillmann, J.: Parmeliaceae. — Rabenh. Krypt. Fl. IX/5 3. — Leipzig, 1936.
- Hillmann I.: Teloschistaceae. — Rabenh. Krypt. Fl. IX/6. — Leipzig: 1935.
- Hollmann, J.—V. Grumann: Flechten — Krypt. — Fl. d. Mark Brandenb. — VIII. — Berlin: 1957.
- Hakulinen, R.: Die Flechtengattung *Candelariella* Müller Argoviensis. — Ann. Bot. Soc. Zool. Bot. Fenn. „Vanamo” — 27,3. — Helsinki: 1954.
- Klement, O.: Prodromus der mitteleuropäischen Flechtengesellschaften. — Feddes. Rept. Spec. Nov. — Beitr. z. Vegetationsk. I. — Berlin: 1955.
- Klosa, J.: Evosin, ein neues Antibioticum aus Flechten. — Deutsch. Ges. 4 (16): 691—692. — Berlin: 1949.
- Iyng, B.: Physciaceae. — Rabenh. Krypt. — Fl. IX 6. — Leipzig: 1935.
- Sántha L.: A magyarországi *Physcia*-félék monográfiája tekintettel az európai fajokra. — Fol. Crypt. 16. — Szeged, 1948: 447—576.
- Szatala Ö.: Lichenes Hungariae, I—III. — Fol. Crypt. I—V. — Szeged—Kolozsvár: 1930—1942.

Gallé László

Szolnok megye villanyhálózatának fejlődése a felszabadulástól napjainkig

Megyénkben először a megyeszékhelyen – Szolnokon – gyulladt ki a villany 1897-ben, ezt követte sorrendben Jászberény 1905-ben, majd Törökszentmiklós 1906-ban, Karcag és Mezőtúr 1909-ben és Kisújszállás villamosítása 1912-ben.

Ezen időpontot követően egészen 1924-ig nem volt villamosítás a megyében.

A villamosításnak felszabadulás előtti időszakát csaknem kizárólag a tőkés gazdálkodás haszonra való törekvése jellemezte. Elsősorban a nagy gyárak, ipartelepek környékét villamosították, ahol viszonylag kevés beruházással nagy eredmény volt elérhető, továbbá a nagybirtokok területén. Így Szolnok megye, mint ezidőben mezőgazdasági jellegű megye, a villamosítás terén jelentősen hátramaradt. A felszabadulás előtt az összes községeknek mindössze 47⁰/₀-a – számszerint 34 község – volt villamosítva.

A felszabadulás után erőteljes ütemmel indult meg a villamosítás. Már a 3 éves terv időszaka alatt 20 község, s az I. ötéves terv időszaka alatt további 13 község jutott villanyfényhez.

A faluvillamosítás ütemére jellemzőként kell megemlíteni, hogy ezen nyolc esztendő alatt megyénkben csaknem ugyanannyi község jutott villanyfényhez, mint a két világháború közt két és fél évtized alatt.

Folyó évben befejeződött Jászágó község villamosítása, ezzel a megye összes önálló települése villanyhoz jutott.

1947-től 1961-ig bezáróan a faluvillamosítás kapcsán megyénkben 133,9 km primer- és 202,8 km szekunder- (közfogyasztást szolgáló) villanyhálózat épült ki, 6961 fogyasztó lett bekapcsolva az energiaeellátásba. Ez az arány kedvezőnek mondható, ha figyelembe vesszük azt a lényeges körülményt, hogy a felszabadulás előtt bekapcsolt községeknek csupán 50⁰/₀-a volt 5000 lélekszámon aluli, a felszabadulás után bekapcsolt községeknek pedig 91,6⁰/₀-a az 5000 lélekszámon aluli község.

(A felszabadulás óta kiépített hálózatok összesítőjét lásd 1. sz. táblázat.)

De szocialista rendünk azontúl, hogy felszámolta a faluvillamosítás terén fennállott nagymérvű lemaradást, arról is gondoskodott, hogy már a villamosított városok s községek további igényei a lehetőség határain belül a legmesszebbmenőkig kielégítést nyerjenek. Ennek igazolására elegendő annyit megjegyezni, hogy a felszabadulás óta megyénk különböző területén 541,4 km villanyhálózatbővítés történt, leszámítva a faluvillamosítás kapcsán már kiépített szekunderhálózati hosszt.

Különösen erős ütemű volt a közfogyasztást szolgáló villanyhálózatbővítés 1957-től, amikor a helyi tanácsok jelentős összegeket fordítottak községfejlesztési alapjukból a közfogyasztást szolgáló hálózatok bővítésére.

(A 2. sz. táblázatban mutatjuk be a közfogyasztási hálózat alakulását.)

A megyében a villamosítás, helyesebben a közfogyasztást szolgáló hálózatok bő-

vitése nem történt egyenletesen. Egyes területek aránylag magas kiépítettségi fokot értek el, ugyanakkor mások visszamaradtak.

Város, község megnevezése	Szükséges ke. hál. hossz. 1000 fm-ben	Ebből: kiépítve 1000 fm	%
Átlagon felüli kiépítettségű területek			
Kisujszallás	63,8	58,0	90,9
Mezötúr	78,0	73,6	93,0
Kuncsorba	4,3	4,3	100,0
Átlagon aluli kiépítettségű területek			
Törökszentmiklós	92,5	61,3	66,1
Jásziadány	43,0	23,8	55,3
Jánoshida	23,9	13,9	58,1
Jászboldogháza	12,0	4,8	40,0
Kungyalu	3,8	1,5	39,4

Megyénkben az áramszolgáltató vállalatok által végzett felmérések szerint 436,6 kilométer köztoгыasztást szolgáló villanyhálózat nincs még kiépítve a 15 éves távlati fejődést is figyelembe véve.

A jövőbeni igények igazságos kielégíthetése érdekében feltétlenül szükséges a különböző torrárok összehangolása s a berunázások ellátottság szerinti szétosztása.

A felszabadulás óta részint az új hálózatbevitessel, rávilágosítással összefüggésben, részint a meglévő hálózatok mentén összesen 52 127 fogyasztót kapcsoltak be az áramellátásba. Különösen jelentősen emelkedett a községi fogyasztók szám- és százalékaránya. Amíg a felszabadulás előtt a községek csak 38,5%-át tették ki az összes fogyasztók számának, jelenleg ez a százalékarány 16,3%-kal jobb. Ez egyrészt összetűgg a végrehajtott erős ütemű faluvillamosítással, másrészt azzal, hogy a községek lakossága is ugyanolyan mértékben igényli a villanyenergiaellátással járó előnyöket, mint a városi dolgozók.

Villanyvilágításba bekapcsolt fogyasztók számának és százalékarányának alakulása:

	Összesen %	Városokban %	Községekben %
Lakásfogyasztók száma a felszabadulás előtt	27 280 100,0	16 768 61,5	10 512 38,5
Lakásfogyasztók száma 1961. évben	79 407 100,0	35 876 45,2	43 531 54,8

Nem érdektelen rámutatni arra sem, hogy alakult felszabadulás előttől napjainkig az 1000 fm-re jutó fogyasztói csatlakozások száma városi, járási és megyei szinten. (Részletes adatait a 3. sz. táblazaton adjuk.)

A táblázatból kitűnően mind városi, mind községi viszonylatban jelentősen nőtt az 1000 fm hálózatra eső fogyasztói arány, bár a megye lakásállományát véve, a lakásoknak e időszereint is 60,3%-a van csak az energiahálózatba bekapcsolva.

Ez harmas okkal magyarázható:

1. a még nem villamosított területek lakásállomány kiesésével (érintett lakások száma 22 500 db);

2. a meglévő hálózat mentén még be nem kapcsolt lakásállománnyal (érintett lakások száma 30 917 db).

A rohamos fejlődéssel együtt járt a háztartási fajlagos villanyfogyasztás növeke-

LAKÁSFOGYASZTÓK SZÁMÁNAK ALAKULÁSA

	Kiépített ke. hál. hossz 1000 fm-ben felszab. előtt	Bekapcsolt lakásfogyasztók száma felszab. előtt	1000 fm-re eső fogy. szám felszab. előtt	Kiépített ke. hál. hossz 1000 fm-ben felszab. előtt 1961-ben	Bekapcsolt lakásfogyasztók száma 1961-ben	1000 fm-re eső fogy. szám 1961-ben
Városok összesen:	325,3	16 768	51,5	508,2	35 876	70,5
Járások összesen:	316,8	10 512	33,2	878,1	43 531	49,5
Szolnok megye összesen:	642,1	27 280	42,5	1386,3	79,407	57,2

KÖZVILÁGÍTÁS ALAKULÁSA

	Kiépített ke. hál. hossz 1000 fm-ben felszab. előtt	Felszerelt közvil. lámpák száma db felszab. előtt	1000 fm háló- zatra jutó lámpasűrűség	1961. évben kiépített ke. hálózati h. 1000 fm-ben	Felszerelt közvil. lámpák száma db	1000 fm háló- zatra jutó lámpasűrűség
Városok összesen:	325,3	3085	9,4	508,2	10 548	20,7
Járások összesen:	316,8	1507	4,8	878,1	6 825	7,7
Szolnok megye összesen:	642,1	4592	7,2	1386,3	17 373	12,5

SZOLNOK MEGYÉBEN FELSZABADULÁS ÓTA VÉGREHAJTOTT FALUVILLAMOSÍTÁS SORÁN KIÉPÍTETT HÁLÓZATOK
ÖSSZESÍTŐJE

Villamosított községek száma (db)	Kiépített primér- hálózati hossz fm-ben	Szekunder hálózati hossz fm-ben	Faluvillamosítás kapcsán bekapcsolt lakásfogyasztók száma	1000 fm hálózatra eső fogy. száma
I. 3 éves terv idején	20	68 642	4929	36,3
I. 5 éves terv idején	13	45 886	1690	32,0
I. 5 éves terv időszaka óta villamo- sított közs. száma	3	16 103	172	23,5
Villamosított zárt rendszerű telepü- lések (Hunyadfalva, Csataszög, Karcag-Berekfürdő)	3	3 215	170	23,5
Szolnok megye összesen:		133 846	6961	34,3

2. sz. táblázat.

KÖZFOGYASZTÁST SZOLGÁLÓ VILLANYHÁLÓZAT KIÉPÍTETTSÉGÉNEK ALAKULÁSA

Település megnevezése	Kiépített ke. hál. hossz. 1000 fm		Külön- bőzet	Átlagos évi ke. hál. bőv. hossza 1000 fm		Kiépített ke. hál. hossz. 1000 fm-ben		Átlagos évi ke. hál. bőv. hossz. 1000 fm		Felsz-tól napjainkig kiép. ke. hál. hossz. 1000 fm	Különbözet a felszab. előttihez viszonyítva	Átlagos évi ke. hál. bőv. hossz. 1000 fm-ben	
	felszab. előtt	1957. év végén		1958-61 év végéig	1958-61 év végéig	1000 fm	1000 fm	1000 fm					
Városok össz.:	325,3	424,5	99,2	7,6	83,7	27,9	508,2	182,9	10,8				
Járások össz.	316,8	642,3*	325,5	25,0	235,8	78,6	878,1	561,3	33,0				
Szolnok megye összesen:	642,1	1066,8	424,7	32,6	319,5	106,5	1386,3	744,2	43,8				

*-gal megjelöltből faluvillamosítás kapcsán kiépített kifeszültségű hálózati hossz 202,8.

dése. Amíg közvetlen a felszabadulás előtt egy háztartás átlagos évi energiafelhasználása a megyében alig érte el az évi 38 kW-órát, néhány évvel a felszabadulás után az energiafelhasználás már a felszabadulás előttinek duplájára emelkedett, s azóta is állandóan emelkedő.

Háztartási energiafogyasztás alakulása	al <ul style="list-style-type: none">akulása	Szolnok megyében:
	kW-óra	%
felszabadulás előtt	38	100,0
1952-ben	81	213,0
1954-ben	99	260,5
1959-ben	120	316,0
1961-ben	167	439,0

Az egy háztartásra jutó villamosenergiafelhasználás állandó és fokozatos emelkedése összefüggésben van a háztartások korszerűbb háztartási gépekkel való egyre nagyobb ütemű ellátásával.

A fogyasztói csatlakozások számának fokozatos emelkedése egyrészt, másrészt a háztartási éves kW energiafogyasztás ugrásszerű emelkedése a hálózat túlterheltségét eredményezték. Az áramszolgáltató vállalatok 1957. évi felmérése szerint a megyében 324,3 km hosszban kell vezetékkeresztmetszetenövelést végrehajtani a távlati fejlesztés szerint várható igénynövekedést is figyelembe veve. Ezzel 1961. év végéig az illetékes áramszolgáltató vállalatok 198,2 km hosszban végeztek hálózatátépítést, illetve rekonstrukciós munkát.

Természetesen önmagában a vezetékrekonstruációk nem oldották volna meg a fokozatosan jelentkezett energiaigényeket. Elengedhetetlen volt új távvezetékek kiépítése. Az érintett áramszolgáltató vállalatok a távlati fejlesztési tervvel összhangban összesen 185,2 km távvezetékét építettek ki, mely révén a vezetékneknek energiaátviteli teljesítőképessége 57 megawattal növekedett. Ha figyelembe vesszük, hogy a megye 1961. évi csúcsterhelése 20 megawatt volt, a kiépített nagytesztsegu hálózat avval biztosítható teljesítménynek ez csak 35%-os leterheltségét eredményezte. Erdemes megjegyezni, hogy a lakosság által fogyasztott energia az összenergiaszükségletnek 51,5%-át teszi ki a megyében.

Fentiekből következően megyei viszonylatban az energiaátviteli teljesítőképesség biztosított, tehát adott a lehetőség mind a kistesztsegu hálózatok további bővítésére, mind a togyasztói csatlakozások szaporítására.

A villamosítás kérdése párhuzamos a települések közvilágításával, mely a közvilágítási lampahelyek évről évre történő növekedése ellenére sem tekinthető megoldottnak mégynkben.

(A közvilágítás alakulásának részletezés a 4. sz. táblázaton.)

Bár táblázatból kitűnően az emelkedés számottevő, városi szinten még a normát is meghalado, a sűrűség községi szinten azonban még 1961. évben is alatta van az előirt normának.

Elengedhetetlen azért községekben a közvilágítási hálózat sűrítése. Erre a közsépolitikai tervek összeállításánál fokozott gondnal kell lenni.

1959-61. évek folyamán főként városokban rátértek a modern közvilágítási lamparmaturák alkalmazására. Elsősorban a főútvonalak, s a városi főterek megvilágítására helyezték a súlyt. Az 1961. évi adatok szerint a megye 5 városában 420 fénycsőarmatura szolgáltatja a szinte nappali fényt.

Megállapíthatjuk, hogy a megye villanyellátottsága a felszabadulás ideje óta rohamosan fejlődött. Az igények azonban még korántsem nyertek kielégítést, ezért a legközelebbi feladat a területi aránytalanságok felszámolása, s a modern városképpel összhangban álló környezet megteremtése.

Dr. Molnár Géza

Pártélet

A folyóirat ezévi számaiban *Sári Mibálynak* két Szolnok megyei vonatkozású cikket találjuk.

Az 1962 augusztusi számában (7. évf. 8. sz. 100-101. p.) az „*Anyagi ösztönzés Csorbán*” című cikkében meggyőzően mutatja be a szerző a Csorbai Állami Gazdaság tehenészetének példáján, hogy az anyagi érdekelttség elvének helyes és következetes alkalmazása a mezőgazdaság állami szektorában is szükséges és eredményes. A gazdaság tehenészetében már néhány éve azonos premizálási formát alkalmaznak, így a dolgozók szeretik, ismerik azt. A tehenészek érdekelték a jobb termelésben. Az anyagi ösztönzők mellett természetesen egyéb tényezők is hozzájárultak ahhoz, hogy a gazdaság tejtermelése igen kedvezően alakult az utóbbi évek folyamán.

Az 1962 szeptemberi számában (7. évf. 9. sz. 34-38. p.) „*A versenymozgalom fejlesztése Szolnok megyében*” címen olvashatunk a szerzőtől. A megyében folyó munkaverseny-mozgalom fejlesztéséről, a verseny értékelésének új módszereiről beszél. Az új versenymozgalmi forma az ötéves terv idején végzett folyamatos tervteljesítést veszi figyelembe. A párt VIII. kongresszusának tiszteletére indított munkaverseny szélesítette, lelkesebbé tette a versenymozgalmat. Az ipar mellett a mezőgazdaságban is terjed a munkaverseny. A szocialista brigádmozgalom fejlődése is biztató.

Sokat javult a szocialista munkaverseny irányítása, a megyei szervek mellett a járási és üzemi szervek is az eddigieknél

jobbann foglalkoznak a versennyel. Az előrehaladás ellenére sem megnyugtató azonban még a munkaverseny értékelése, nyilvánossága. A megyei sajtó és a rádió sokat tehet ennek érdekében.

Élet és Tudomány

Szűcs József „*A Tisza II.*” című cikkét olvashatjuk a lap 1962. évi július 1-i számában. (17. évf. 26. sz. 819-822. p.)

Második ötéves tervünk egyik legjelentősebb létesítményéről, a második tiszai vízlépcső építéséről ír a szerző. Már a Tisza-szabályozó Vásárhelyi Pál is tervezte a Tisza vízének öntözésre való felhasználását. E régi terv megvalósítására csak a felszabadulás után kerülhetett sor. A tiszalöki, első vízlépcső megépült 1950-ben, a második ötéves tervben készül el a kiskörei második tiszai vízlépcső.

A Tisza II. új módszerrel, az élő mederben épül, nem külön meder kiásásával, mint a tiszalöki duzzasztómű. Az elsődleges cél az öntözővíz biztosítása, de természetesen felhasználjuk majd a vízienergiát is. A vízlépcső jelentős hatással lesz a hajózásra is, Kisköre és Tokaj között nyarlon is rendszeressé válhat a hajóforgalom. A vizet felhasználási helyére az öntöző csatornák juttatják majd el. A Jász-sági főcsatorna, a Nagykunsági főcsatorna mintegy 300 000 kat. hold öntözésére ad elegendő vizet. Elgondolkoztató ez a szám, ha tudjuk, hogy 1961-ben az egész országban 230 000 kat. holdat öntözünk.

A cikk szerzője a Tisza II. öntözőrendszerének térképét, a kicsinyített modell fényképét és rajzát is közli.

Összeállította: *Sági Pál*

A TÁRSULAT ÉLETÉBŐL

Az 1962/63. évi ismeretterjesztő munka eddigyi tapasztalatairól

A tudományos ismeretterjesztő munkában az elmúlt évek során Szolnok megyében a számszerűség és a tartalmi munka tekintetében történt előre lépés.

A Társulat előadói 1959-ben 977, 1960-ban 1760, 1961-ben 2327 előadást tartottak.

A tartalmi munkában a számszerűségben mutatkozó fejlődés lehetővé tette, hogy az 1962/63. évi ismeretterjesztő évben az indokolt számszerű fejlődés mellett, a tartalmi munka megjavítására fordítsunk nagyobb figyelmet. Az ismeretterjesztő év megtervezéséhez a meglévő határozatok mellett az MSZMP VIII. kongresszusának irányelvei is komoly segítséget nyújtottak.

Az 1962/63. évi ismeretterjesztő munka tervezése-szervezése:

A járási és városi ismeretterjesztési tervek előkészítését megelőzték a megyei és járási szinten a tömegszervezetek, népművelési szervek tanácskozásai. Az 1962/63. évben az ismeretterjesztő tervekben a termelést közvetlenül segítő témák nagyobb számban szerepelnek. A megyei útmutatóban segítséget adtunk olyan vonatkozásban, hogy ipar és mezőgazdaság területén a megye összes tájain, a tájjellegnek megfelelően, milyen témák segíthetik a gazdasági tervek megvalósítását.

Az az elv, hogy a tervezésben a helybeli gazdasági viszonyokból, a kulturális adottságokból kell kiindulni, helyesnek bizonyult. A járási, városi tervek azt is mutatják, hogy ennek az alapgondolatnak a megvalósítása sok nehézséggel járt, és az igyekezet ellenére is csak részben sikerült. Ez elsősorban egyes községi művelődési házak programjánál mutatkozott. A me-

gyei irányelvek mechanikus másolása – függetlenül attól, hogy a községben akadémiák működnek – azt eredményezte számos helyen, hogy az általános műveltséget elősegítő témák csak részben kaptak helyet.

A társadalom- és természettudományi témájú előadások számaránya az előző évekhez viszonyítva mutat némi előre lépést (53⁰/₀–47⁰/₀). De a műszaki fejlesztés, a mezőgazdaság előtt álló feladatok, a dolgozók világnézeti nevelése, a természettudományos ismeretterjesztő munka jelentős kiszélesítését követelné.

A járási, városi tervekben van törekvés az ismeretterjesztő munka tartalmának javítására (a korszerű műveltség, a szocialista embernevelés).

A tervekből megállapítható, hogy a megyében tovább szélesedik, szilárdul az akadémiák rendszere, és az ismeretterjesztés uralkodó formájává válik. Míg az elmúlt évben 108, addig az idén kb. 150 akadémia indul. Az akadémiák rendszerében központi helyre a Munkás, Tsz, Szülők és Belker. akadémiák kerültek.

Az akadémiai programok egy része megfelel a követelményeknek (összefüggő tudományág körét felölelő tematika, határozott nevelési cél, a népművelés komplex módszerének alkalmazása, stb.). Sajnos, találkozunk olyan tematikával, amely egyik, vagy másik fontos követelményt teljesen figyelmen kívül hagy (pl. bemutatók, országjárás, állandó hallgatóság stb.) különösen a tsz és belker. akadémiáknál tapasztalható.

A községi tanácsok és tömegszervezetek részvétele az előkészítő munkában a múlt évihez képest növekedett. Tapasztalható, hogy a gazdasági vezetők is nagyobb figyelmet fordítottak a tudat formálására. Az előrehaladás ellenére a községi, járási

tömegszervezeti vezetők szemléletének megváltoztatásában van még tennivaló. Ezt nagy mértékben táplálja az országos szervek nem tisztázott álláspontja is. (Utólag adnak tematikát.)

Az 1962/63. ismeretterjesztő év célkitűzéseinek előkészítéséből, megvalósításából a Társulati tagság is ki vette részét. A megyei szakosztályok a legidősebb, a legérdekesebb témákból javaslatot készítettek; intézkedés történt előadás-vázlatok, segédanyagok elkészítésére.

A járási, városi ügyv. elnökségek a tervek megvalósítása mellett a tartalmi és szervezeti téren is tettek egyet mást. A

kunszentmártoni és szolnoki járásokban 49, illetve 30 új taggal szaporodott a TIT-előadók száma. Az említett és a jázsberényi járásban néhány kivételével a községi TIT csoportokat megalakították. Az előadások tartalmi színvonalának emelése érdekében a járásokban – városokban további szakcsoportok alakultak. A járási elnökségek az ismeretterjesztés elvi-politikai irányításából mind jobban kivetik részüket. Lényeges fejlődés van Karcag, Mezőtúr, Túrkeve városokban és Kunszentmárton járásban, de reménykeltő előrelépést mutat a szolnoki járási elnökség munkája is.

A beindulás tapasztalatai
Tervezett előadások:

Városok	Előadások		Összesen	Városok	Előadások		Összesen
	társ.	term.			társ.	term.	
Jászberény	80	72	152	Jászberény	584	405	989
Karcag	114	85	199	Kunhegyes	236	152	388
Kisújszállás	84	86	170	Kunszentmárton	159	169	328
Mezőtúr	92	104	196	Szolnok	423	261	684
Szolnok	299	233	532	Tiszafüred	186	112	298
Törökszentmiklós	157	91	248	Törökszentmiklós	236	159	395
Túrkeve	47	80	127	<i>Összesen:</i>	1824	1258	3082
<i>Összesen:</i>	873	751	1624	<i>J-város össz.:</i>	2697	2009	4706

Akadémiák tervszáma:

Munkás:	34
Tsz:	36
Nők:	18
Ifjúsági:	12
Belker.:	24
Ülnök:	8
Szülők:	26
Eü.:	1
<i>Összesen:</i>	159

Az előadások számaránya az előző évhez viszonyítva közel 1000-rel nőtt. A számszerű emelkedés általában indokolt, kivételt képez a jázsberényi és a szolnoki járás, különösen az előbbi járásnál a tervszám irreális. Ezt bizonyítja az eddig tartott előadások hallgatói átlaga is (30–35).

A természettudományi előadások aránya az összelőadások 42%-a. A fenti táblázat is mutatja, hogy egyes járásokban, városokban (Szolnok j., Kisújszállás v.) érthe-

tetlenül alacsony a természettudományi előadások száma.

A tervezett előadások 66%-a községekben hangzott el, figyelembe véve a négy szövetkezeti város előadásait is, az összelőadások 80%-a mezőgazdasági foglalkozású dolgozók előtt hangzik el.

Az ismeretterjesztő előadások színvonalának emelése érdekében jelentős számban kerülnek megrendezésre előadói konferenciák, tervszerint 90. Az előadói konferenciákon járási-városi szak- és falusi TIT csoport előadói vesznek részt. A jelentés készítéséig községekben 19, városokban 8 és Szolnokon 3 előadói konferenciát tartottunk.

A járási, városi tervek jelentős része a szemléltetés kérdésével is foglalkozik. Az eddigi tapasztalatok alapján megállapítható, hogy az előadások tekintélyes számát filmmel egészítik ki, de kevesebb figyelmet fordítanak az előadás és a film

összhatására. Gyakran megesik, hogy az előadások témáitól távol eső filmekkel kísérik az előadást. Ez pedig nem számít szemléltetésnek. Még mindig kevés a törekvés az egyéb szemléltető eszközök felhasználására (kísérletek, üzemplátogatások stb.). Akadályozzák a szemléltetés kiszélesítését az eszközök szállításának nehézségei is.

A Megyei Szemléltetőtár hatásköre legjobb esetben a városokig, illetve a járási székhelyekig terjed. A községek a szemléltető eszközökkel való ellátása a tár szűk felszerelése és a szállítási nehézségek miatt nincs megoldva. Egyre több szó esik a járási szemléltető táruk felállításának szükségességéről, mint a községi ismeretterjesztő munka tartalmi erősítésének leendő bázisáról. A szemléltetés általánosabb tétele érdekében élni kell az iskolai szemléltető eszközök gyakoribb felhasználásának lehetőségével is.

Az ismeretterjesztő munka beindulásának tapasztalatai azt mutatják, hogy az el-

A társadalom- és természettudományi ellenőrzés tekintetében van előrelépés. Örvendetes, hogy az ellenőrzésben résztvevők száma növekedett. Különösen egyes járási, városi elnökségek tagjai – Mezőtúr, Kunszentmárton, Kisújszállás – értették meg a munka jelentőségét.

Az ellenőrzés tapasztalatai:

a) Az előadások tartalmi tekintetben fejlődést mutatnak. Az előadók többsége az alapos felkészültség mellett a téma adta lehetőségeket világnézetű nevelés szempontjából is igyekeznek kihasználni. Sajnos, a járási székhelyeken, községekben igen sok a gyenge előadás.

A megyei szakosztályok a vidéki előadói munka segítése érdekében eddig is tettek már pozitív lépéseket (előadói konferenciák a községi TIT csoportok részére), de a jövőben még több segítségre van szükség, vázlat, előadói konferenciák, módszertani viták stb. formájában.

b) Az előadások szervezése terén néhány terület kivételével – Mezőtúr, Túrkeve eü. akadémia, Karcag Ifj. Ház stb. – nincs jelentős előrehaladás. Sok az elő-

nem készített, a szervezés hiányában elmaradt előadás.

Az előadások szervezését a községi tömegszervezetek vezetőinek szemléletében mutatkozó eltérések is akadályozzák, pl. az egységes községi terveket nem követi sok helyütt az egységes szervezés és lebonyolítás.

c) Az ismeretterjesztő munkában a népművelés más formái (irodalmi színpad, vidám vetélkedő, szakkörök stb.) még nem kapnak megfelelő helyet.

d) Ez évben is több helyen egy alkalommal két előadást tartanak. (Jászberény járás, Szolnok város stb.)

e) Az ellenőrzési tapasztalatok birtokában fokozni kell a járási, városi elnökségek munkájának segítségét. Ugyanakkor az ismeretterjesztő munka hatékonyabb segítése érdekében, a Megyei Művelődésügyi Tanács, megyei tömegszervezetek támogatását kell kérni.

A Társulati tagság jelentős része nagy elfoglaltsága ellenére (pedagógusok) az előadói munkába aktívan kapcsolódott be. Az aktivitás más formái is tapasztalhatók – újságcikkek, rádióelőadások, vázlatok készítése – bár etéren még nincsen minden lehetőség kihasználva.

Az Országos Elnökség útmutatása alapján a megyei szervezet a szandaszöllősi Vörös Mező Termelészövetkezet patronálását vállalta. Mintegy tizenhárom főből álló különféle szakképzettségű társulati tag kért részt ebből a munkából.

A Társulat tömegszervezeti jellegének további erősítése érdekében szükséges a vidéki klubok létrehozása, a meglévők tartalmi munkájának javítása. Meg kell oldani a vidéki klubok fenntartási költségeinek biztosítását.

* * *

Az ismeretterjesztő munka megnövekedett feladatai a TIT területén is az ügyintézés egyszerűsítését követelik. Időszerű, hogy a tiszteletdíjak kifizetése a járásonál, városoknál történjék. A jelenlegi helyzet alapján meg kell erősíteni a megyei titkárságot szervező titkár és teljes állású adminisztrátor beállításával.

Meg kell oldani az előadók kiszállítását.

Lévai István

SZOLNOK MEGYEI BIBLIOGRÁFIA

(1962. április 1—szeptember 30.)

ALMÁSI István: A hírnév kapujában. A tiszaföldvári Lenin Tsz. Népszabadság, 1962. júl. 22. XX. évf. 170. sz. 6. p.

ANTALFFY Gyula: Agarak és emberek. Elet és Irodalom, 1962. máj. 12. VI. évf. 19. sz. 4. p.

ANTALFFY Gyula: A legmélyebb Alföldön. Turista, 1962. aug. VIII. évf. 8. sz. 14—15. p.

ANTALFFY Gyula: Tülvilágvárók földjén. Elet és Irodalom, 1962. szept. 29. VI. évf. 39. sz. 11. p.

ARI Kálmán: Reggeltől estig Palotán. Képes Újság, 1962. júl. 28. III. évf. 30. sz. 3—4. p.

BARABÁS János: A pártonkívüli aktivisták Kenderes termelőszövetkezetiben. Pártélet, 1962. ápr. 7. évf. 4. sz. 104—107. p.

BALINT Istvánné: Könyvtári szakkör a szolnoki Verseghy Ferenc gimnáziumban. Iskolai Könyvtárosok Tájékoztatója, 1962. okt. 14. sz. 7—8. p.

BENCZE Ernő: A tsz KISZ-szervezetek megerősítésének útja Szolnok megyében. Ifjú Kommunista, 1962. máj. VI. évf. 5. sz. 11. p.

BENICZKY Adámné: Könyvtári szolgálat a karcagi gimnáziumban. Iskolai Könyvtárosok Tájékoztatója, 1962. szept. 13. sz. 6—8. p.

BÓCZ Sándor: A kenyérgabona felvásárlás tapasztalatai a szolnoki járásban. Népszabadság, 1962. szept. 20. XX. évf. 220. sz. 11. p.

BUSI Vince: Egy regényvörös megleveledik. Képes Újság, 1962. aug. 18. III. évf. 33. sz. 6—7. p.

CSÁKI István: Hasznosítsuk a legjobb tapasztalatait. Népszabadság, 1962. ápr. 20. XX. évf. 92. sz. 3. p.

CSERY Dezső: Miért rossz szövetkezet a tiszafüredi „Üttörő”? Szabad Föld, 1962. aug. 5. XVII. évf. 31. sz. 5. p.

CSERY Dezső: A „becsés ember”. Szabad Föld, 1962. szept. 16. XVII. évf. 37. sz. 19. p.

DETÁR Mihály: A gazdaság megerősítését a vezetéskor kell kezdeni. Magyar Mezőgazdaság, 1962. máj. 9. XVII. évf. 19. sz. 4—5. p.

ERDEI Sándor: Az öntözéses gazdálkodás néhány tapasztalata a Jászságból. Magyar Mezőgazdaság, 1962. júl. 25. XVII. évf. 30. sz. 12—13. p.

FARAGÓ Jenő: A mezőhéki vita. Népszabadság, 1962. ápr. 22. XX. évf. 94. sz. 14. p.

FEDOR Ágnes: Tiszaparti színek. Képes Újság, 1962. jún. 23. III. évf. 25. sz. 9. p.

FEHER János: A baromfitenyésztés helyzete Szolnok megyében. Megyei és Városi Statisztikai Értesítő, 1962. ápr. XII. évf. 4. sz. 177—183. p.

FEHER Károly: Eredményes itatásos borjúnevelés a kisüzemű Búzakalász Tsz.-ben. — Magyar Mezőgazdaság, 1962. ápr. 25. XVII. évf. 17. sz. 16—17. p.

FEHER Károly: Szakszerű szarvasmarha-selejtezés a jásziakórhalmi Béke Tsz.-ben. Magyar Mezőgazdaság, 1962. aug. 22. XVII. évf. 34. sz. 18—19. p.

GÁL Zoltán—SZARVAS András: Szolnok megye lakosainak bel- és külföldi utazása és a megye ideenforralma. 1960—1961. Művelés és Városi Statisztikai Értesítő 1962. júl. XII. évf. 7. sz. 337—377. p.

GEM György: A traktorok orvosa. Népszabadság, 1962. aug. 16. XX. évf. 191. sz. 11. p.

HAJDÚ Júlia: „Üszönvaraló” 1 forint 76 fillérért. Szabad Föld, 1962. aug. 26. XVII. évf. 34. sz. 13. p.

HAJDU CZKY Gézáné: A Szolnoki Papírgyár cellulózüzemének vízellátása. Papírpar és Magyar Grafika, 1962. VI. évf. 5. sz. 222—224. p.

HANKÓCZI Sándor: A festő megkísérlése. Magyar Ifjúság, 1962. szept. 1. VI. évf. 35. sz. 6. p.

HAVAS Ervin: Emberek a szikesen. Népszabadság, 1962. jún. 12. XX. évf. 135. sz. 8. p.

HUNYADY József: Kinos építkezés. Képes Újság, 1962. aug. 18. III. évf. 33. sz. 9. p.

I. J. [ILLES Jenő]: Chiovini Ferenc. A hatvanéves szolnoki művésztelepről. Elet és Irodalom, 1962. jún. 9. VI. évf. 23. sz. 11. p.

ILLES Tibor: Az istállótrágyázás néhány tapasztalata Kenderesen. Magyar Mezőgazdaság, 1962. aug. 29. XVII. évf. 35. sz. 8. p.

IVANICS István: Kulturális napok Karcagon. Ifjú Kommunista, 1962. máj. VI. évf. 5. sz. 26—27. p.

JÓÓ Katafán: Tinódi Szolnokon. Népszabadság, 1962. aug. 16. XX. évf. 191. sz. 12. p.

KAPOSVÁRI Gyula: Hatvanéves a Szolnoki Művésztelep. Népszabadság, 1962. máj. 27. XX. évf. 122. sz. 7. p.

K. NAGY István: Kisállattenyésztési telepek elhelyezése és berendezése. Munka és Iskola, 1962. szept. IV. évf. 7. sz. 21—23. p.

KOCZOGH Ákos: A hatvanéves szolnoki művésztelep. Művészet, 1962. aug. III. évf. 8. sz. 38—39. p.

KOMORNIK [Ferenc]: Jászágói esőcsináló. Magyar Ifjúság, 1962. júl. 14. VI. évf. 28. sz. 5. p.

KÖNIG István: A kisüzemű öntözési tervet terve: jó talajra vinni a vizet. Magyar Mezőgazdaság, 1962. máj. 16. XVII. évf. 20. sz. 14—15. p.

KRISTÓF Attila: Mesterszállási jelentés. Utakeresésről, gondokról, új igényekről. Szabad Föld, 1962. júl. 22. XVII. évf. 29. sz. 9. p.

LAKOS György: Kettős műszak Cibakházán. Népszabadság, 1962. szept. 6. XX. évf. 208. sz. 2. p.

LAKOS György: Örményes. Népszabadság, 1962. jún. 7. XX. évf. 131. sz. 11. p.

LAKY Teréz: Megújuló városaink. Tanácsok Lapja, 1962. szept. 6. XIII. évf. 17. sz. 8. p.

LÁN CZ Sándor: „Ha festesz, ember lév...” Aba-Novák emlékkiállítás a Nemzeti Galériában. Elet és Irodalom, 1962. aug. 11. VI. évf. 32. sz. 8. p.

LUDÁNYI László: Hogyan szerveztem meg az üzemi fotószakkört? Népművelési Tájékoztató, 1962. aug. IX. évf. 8. sz. 13. p.

Dr. LUKÁCS Pál: Hibridkukorica termesztése Szolnok megyében. Megyei és Városi Statisztikai Értesítő, 1962. máj. XII. évf. 5. sz. 217—229. p.

Dr. LUKÁCS Pál: Szolnok megye lakosságának életkörülményei. Megyei és Városi Statisztikai Értesítő, 1962. aug. XII. évf. 8. sz. 370—385. p.

MÁGAS László: Baromfitenyésztés a Szolnok megyei termelőszövetkezetekben. Baromfitenyésztés, 1962. szept. VI. évf. 9. sz. 6—7. p.

MÁGAS László: Termelőszövetkezeti főzős üszönvelel telep Szolnokon. Magyar Mezőgazdaság, 1962. szept. 5. XVII. évf. 36. sz. 17—18. p.

MAJOR Lajos: Jól kezdődött a tavasz a jászfényvári Haladásban. Népszabadság, 1962. ápr. 19. XX. évf. 91. sz. 11. p.

MAJOR Lajos: Jó szomszédok. Népszabadság, 1962. szept. 5. XX. évf. 207. sz. 2. p.

Dr. MIHÁLYFALVI István: A kukoricaöntözés időszaki kérdései. Magyar Mezőgazdaság, 1962. máj. 11. XVII. évf. 28. sz. 14—15. p.

MOHÁCSI Imre: Üzemszervezés a karcagi Lenin Tsz.-ben. Magyar Mezőgazdaság, 1962. szept. 19. XVII. évf. 33. sz. 4—5. p.

MOLNÁR György: Az ecesz társadalom részt vállal az ifjúság neveléséből. Ifjú Kommunista, 1962. jún. VI. évf. 6. sz. 10—11. p.

MOLNÁR László: Hozzájárulás „A Szolnoki Papírgyár cellulózüzemének vízellátásának” című cikkhez. Papírpar és Magyar Grafika, 1962. 6. évf. 5. sz. 225. p.

MURÁNYI-KOVÁCS Endre: A Szolnoki Művésztelep kamarakiállításán. Népszabadság, 1962. szept. 28. XX. évf. 227. sz. 9. p.

NAGY Sándor: A tizenötödik tervmértékő közgyűlés a türkevei „Vörös Csillag” Termelő

szövetkezetben. Pártélet, 1962. ápr. VII. évf. 4. sz. 108—110. p.

NYIRI Béla: Segítés a helyszínen. A mezőgazdaság irányításának új kezdeményezései Szolnok megyében. Tanácsok Lapja, 1962. júl. 26. XIII. évf. 14. sz. 4. p.

ÖTTEVENYI László: Jegyzetek egy járszági faluról. Népművelés, 1962. máj. IX. évf. 5. sz. 15. p.

PÉTER Imre: Aba-Novák emlékkiállítás a Nemzeti Galériában. Népszabadság, 1962. aug. 5. XX. évf. 182. sz. 8. p.

SALAMON Pál: Árvíz után. Hogyan állt talpra a vezenseni termelőszövetkezet. Népszabadság, 1962. júl. 1. XX. évf. 152. sz. 14. p.

SARI Mihály: Anyagi ösztönzés Csorbán. — Pártélet, 1962. aug. VII. évf. 8. sz. 10—11. p.

SARI Mihály: A versenymozgalom fejlesztése Szolnok megyében. Pártélet, 1962. szept. VII. évf. 9. sz. 34—37. p.

Dr. SZABÓ Sándor: A napraforgótermesztés tapasztalatai a kétpói Szabadság Tsz-ben. Magyar Mezőgazdaság, 1962. ápr. 4. XVII. évf. 14. sz. 9. p.

SZAMOSY Rudolf: Foglalkozásuk; növényvédők. Népszabadság, 1962. aug. 29. XX. évf. 201. sz. 11. p.

SZAMOSY Rudolf: A művelődés problémái egy járszági faluban. Népszabadság, 1962. szept. 27. XX. évf. 226. sz. 8. p.

SZILÁGYI Miklós: Szűcs Sándor: Szól a dunda, verbuválnak. Alföld, 1962. máj., jún. XIII. évf. 3. sz. 136—137. p.

TAMÁS István: A Tisza-kutató expedíció új

eredményei. Népszabadság, 1962. szept. 12. XX. évf. 213. sz. 6—7. p.

SZÜCS József: A Tisza II. Élet és Tudomány, 1962. júl. 11. XVII. évf. 26. sz. 819—822. p.

TARI Kálmán: Mit tervez Szolnok? Népművelés, 1962. szept. IX. évf. 9. sz. 13. p.

TESZKO Sándor: Az erősebb segíti a gyengébbet. A patronálás új módja a tiszajenői Új Tavasz Termelőszövetkezetben. Szabad Föld, 1962. ápr. 1. XVII. évf. 13. sz. 3. p.

TESZKO Sándor: A „második műszak” megkönnyítése falun. A Jászárokszállási Földművelőszövetkezet munkájáról. Szabad Föld, 1962. jún. 17. XIII. évf. 24. sz. 2. p.

TESZKO Sándor: „Végzett munkájuk szerint értékeljük az embereket.” Jászteleki jegyzetek, I. Szabad Föld, 1962. ápr. 15. XVII. évf. 15. sz. 7. p.

TESZKO Sándor: A vezetők és a tisztség nélküli emberek viszonya. Jászteleki jegyzetek, II. Szabad Föld, 1962. ápr. 22. XVII. évf. 16. sz. 5. p.

TESZKO Sándor: Egy szívvel, egy akarattal. Jászteleki jegyzetek, III. Szabad Föld, 1962. ápr. 29. XVII. évf. 17. sz. 7. p.

VACZI Sándor: A pártbizottságok társadalmi osztályai. (Szolnok megyei tapasztalatok.) Pártélet, 1962. máj. VII. évf. 5. sz. 93—95. p.

VAG György—KARFF István: Az öcsödi határban. Képes Újság, 1962. júl. 14. III. évf. 28. sz. 12—13. p.

VERBAI Lajos: Mezőgazdasági kérdések tanfolyam Szolnok megyében. Ifjú Kommunista, 1962. aug. VI. évf. 8. sz. 4—5. p.

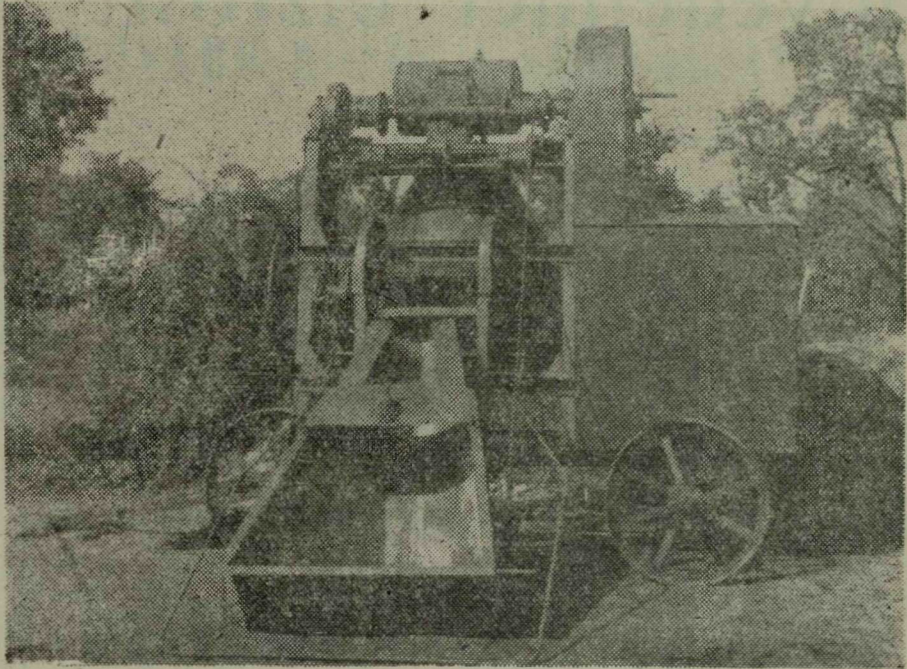
Összeállította: Sági Pál

E SZÁMUNK CIKKÍRÓI:

Benedek László tud. kutató, a Nagykunsági Mezőgazdasági Kísérleti Intézet munkatársa (Karcag); dr. Bényi László művészettörténész, a Magyar Nemzeti Galéria osztályvezetője; Chiovini Ferenc festőművész (Szolnok); Fodor Mihály, a Megyei Tanács VB elnökbhelyettese (Szolnok); Gallé László tanár, a Móra Ferenc Múzeum munkatársa (Szeged); Kormos László, a Nagykunsági Ref. Egyházmegyei Levéltár vezetője (Kenderes); Mengyi László, az MSZMP Szolnok Megyei Bizottságának munkatársa (Szolnok); dr. Molnár Géza főelőadó, a Megyei Tanács VB Tervosztályának munkatársa (Szolnok); Sági Pál tanár, a Szakszervezetek Megyei Tanács munkatársa (Szolnok); Szarvas Ferenc tud. kutató, a Nagykunsági Mezőgazdasági Kísérleti Intézet munkatársa (Karcag); Tokody Lajos, a Szolnoki Cukorgyár osztályvezetője (Szolnok); Tolmács Anna előadó, a Megyei Statisztikai Hivatal munkatársa (Szolnok).

**VÁLLALATOK, SZÖVETKEZETEK,
TSZ-EK FIGYELEM!**

**ÉPITKEZÉSEIKHEZ HASZNÁLJANAK
BETON- ÉS HABARCSKEVERŐ GÉPET!**

Megrendelésre gyártja négyféle kivitelben a

TÖRÖKSZENTMIKLÓSI VASIPARI KTSZ
Törökszentmiklós, Kossuth Lajos u. 144.

Kedves ügyfelünknek boldog új évet kívánunk!

Rendszeres és magas jövedelmet biztosít

A TEJIPARNAK
TÖRTÉNŐ
BESZÁLLÍTÁS!

Az átvételi áron felül
korpajuttatást, termelőszövetkezeti
nagyüzemi felárat,
s kedvezményes áron
melléktermékellátást biztosít

a SZOLNOK MEGYEI TEJIPARI V.

Patyolat a dolgozók szolgálatában!

TOVÁBB BŐVÜL A SZOLGÁLTATÁS!

A mosásra, tisztításra, festésre beadott ruháin kívánságra a jövőben javítási munkákat (gomb és gomblyukvarrást, nadrágmólytörést és más apróbb javítási munkát) is végzünk.

Kedves ügyfelünknek boldog új évet kívánunk.

HA JÓL AKAR VACSORÁZNI JÖJJÖN
A TISZA SZÁLLÓ ÉTTERMÉBE

HA JÓL AKAR SZÓRAKOZNI, HALGASSA MEG
BEDŐ KÁROLY ÚJ ZENEKARÁT!

Nyugodtan szórakozhat,

ha a régi és a közeljövőben lejáró tűzbiztosítását az Állami Biztosító Főigazgatósága által most bevezetett

épület- és háztartási általános

biztosításra átdolgoztatja. Az épület és háztartási általános biztosítás ugyanis lényegesen előnyösebb a régi rendszerű tűzbiztosításnál, mert kockázata kiterjed TŰZ, VILLÁMCSAPÁS, ROBBANÁS, FÖLDRENGÉS, VIHAR, JÁRMŰVEK NEKIÜTKÖZÉSE, KŐ- ÉS FÖLDOMLÁS, BETÖRÉSES LOPÁS, RABLÁS, SZAVATOSSÁGI ÉS BALESETBIZTOSÍTÁSRA. ÜGYSZINTÉN VEZETÉKBŐL KIÖMLŐ VÍZ ÉS GŐZ ÁLTAL OKOZOTT KÁROKRA ÉS ÁLLATI ELHULLÁSRA.

Ezenkívül kártérítést nyújt az Állami Biztosító a biztosított személyek által a lakáson kívülre magukkal vitt személyi ingóságokra is 8000,— Ft összegig. Abban az esetben, ha a biztosított nem rendelkezik állattal, úgy az állatbiztosítás helyett a lakás összes helyisége ajtajainak és ablakainak üvegezésében törés vagy repedés folytán bekövetkezett károkra vonatkozik a kockázat.

A biztosítás évi díja legfeljebb 2 lakószobáig terjedően

120,— Ft

ha a lakószobák száma 2-nél több, vagy nem több ugyan, de a lakóépületben iparendély alapján iparüzemet folytatnak, vagy az épülettulajdonos 2 kh-nál kisebb földterületen gazdálkodik, az évi díj

150, - Ft

A fenti biztosítás díját csak a bérből, nyugdíjból, vagy saját iparüzésből élő családi háztulajdonosok fizethetik. Saját érdekében kérjük, hogy mielőbb dolgoztassa át régi rendszerű tűzbiztosítását a korszerű és sok kockázatot magábanfoglaló

épület- és háztartási általános biztosításra

Bővebb felvilágosításokat az Állami Biztosító helyi fiókjai körzetfelügyelői és helyi megbízottai nyújtanak.

ÁLLAMI BIZTOSÍTÓ
SZOLNOK MEGYEI IGAZGATÓSÁGA

AGROKER

Mezőgazdasági gép — Mezőgazdasági szeráru

Mezőgazdasági len- kender áru, zsinag, zsák,
ponyva, kötél

Hengerelt és húzott áru, betonvas, huzal

Cső- és szerfavázás elemek

AGROKER, Szolnok, Rékasi út

Telefon: 11-99, 12-48, 13-86, 19-17, 29-28

Gépalkatrész

Golyóscsapágy

Műszaki áru

AGROKER (volt FÖMAV),

Szolnok, Újszászi út, Telefon: 19-77

Műtrágya

Növényvédőszer

Állati tápszer

AGROKER (volt MÜNÖSZER),

Szolnok, Vörös Hadsereg útja

Telefon: 13-74

Mezőgazdasági Ellátó Vállalat
AGROKER

A lakosság és közületek szolgálatában!

Mindennemű cipő-, sportszerek, bődíszműves cikkek szakszerű javítását (javítórészlegek a város minden kerületében), minden fajta cipő-féleségek mérték utáni készítését vállalja üzletében (Beloianisz út 13., főpostával szemben).

**CIPŐ- ÉS BÖRDÍSZMŰVES CIKKEK NAGY
VÁLASZTÉKBAN KAPHATÓK!**

Minden kedves vevő- és megrendelőnknek boldog új évet kíván

A SZOLNOKI BÖRIPARI KTSZ
Szolnok, Beloianisz út 79—81.

*Jó, ha otthon vár egy
jó könyv!*

**SZÉPIRODALMI ÉS SZAKKÖNYVEK NAGY
VÁLASZTÉKA A**

FÖLDMŰVESSZÖVETKEZETBEN

**Jól jár, ha ruháit a Szolnoki Vörös Csillag
Ruházati KISZ szalonjaiban készítteti**

FERFI MINŐSÉGI SZABÓSÁG:

Beloianisz u. 12., Csarnok tér 2.,
Magyar u. 6., Verseggy u. 34., Temető u. 1.,
Allami Áruház Csarnok u. 2., Ságvári u. 10.,
Beloianisz u. 80.,
Zagyvarékas, Szabadság tér 11.

**NŐI FRANCIA MINŐSÉGI SZABÓSÁG ÉS
FÜZŐKÉSZÍTÉS**

Ságvári Endre u. 9.

NŐI ANGOL ÉS FRANCIA MINŐSÉGI SZABÓSÁG:

Beloianisz u. 23., Beloianisz u. 80.

Vásároljon Kékes televíziót!

Ára: 5200 Ft.

Otthonába hozza a legszebb művészi
produkciókat!

Kényelem, tudás, szórakozás!

Tegye kellemessé otthonát!

VÁSÁROLJON SZÓFIA RÁDIÓT!

Régi ár 2180 forint — új ár 1900 forint

Kirándulásaihoz vásároljon motorkerékpárt!

Ajánlatunk:

Danuvia 125-ös 9 600 Ft

Pannónia 15 800 Ft

Forgalomba hozza:

Vas- és Műszaki Nagykereskedelmi Vállalat
Szolnok, Vörös Hadsereg u.

A SZOLNOKI 7. SZ. AUTÓKÖZLEKEDÉSI V.

MÁVAUT, TEFU és TAXI GÉPKOCSIJAIT

vegye igénybe

esküvőre, kirándulásra, darabárú és kocsirakomá-
nyú küldeményeinek elfuvarozására!

Gyors, olcsó!

A GÉPKOCSIK MEGRENDELHETŐK:

Szolnok, József Attila u. 91. Telefon: 20—40, 32—16.

Éjjel-nappali szolgálat!

KISÚJSZALLÁS: Vasútállomás. Telefon: 97.

TISZAFÜRED: Somogyi Béla út 52. Tel.: 48.

KARCAG: Kossuth tér. Telefon: 68.

MEZOTÜR: Kossuth tér 5. Telefon: 57.

TÖRÖKSZENTMIKLÓS: Felszabadulás út 1.
Telefon: 51.

KUNSZENTMÁRTON: Köztársaság tér. Tel.: 132.

JÁSZBERÉNY: Tel.: 34

JÁSZAPÁTI: Tel.: 25

JÁSZLADÁNY: Tel.: 28

Építsessen családi házat!

A SZOLNOKI ÉPÜLETKARBANTARTÓ KTSZ

vállal teljes kivitelezést,
vagy részleges munkák elvégzését, ács, asztalos, vil-
lanyszerelő, parkettás, lakatos, mázoló, szobafestő és
mindennemű javítási munkálatokat.

Minden kedves ügyfelünknek boldog új évet kívánunk!

MEGRENDELÉSÉVEL KERESSE FEL SZÖVETKEZETÜNKET!

Szolnok, Ady Endre út 63.

*Ne tüzeljük el a
hulladékpapírt,
adjuk át
a **MÉH**-nek*

MÉH TELEPEK ÉS ÁTVEVŐHELYEK

Szolnok megyében:

Jászberény, Jászapáti, Karcag, Kisújszállás, Kunhegyes, Kun-
szentmárton, Mezőtúr, Szolnok, Tiszafüred, Törökszentmiklós,
Túrkeve.

Heves megyében:

Eger, Füzesabony, Gyöngyös, Hatvan, Heves, Recsk.

Ruháit készíttesse

**a szolnoki
Ruházati
Vállalat**

**minőségi
részlegeiben**

Férfi szabóság

Ságvári u. 13., telefon: 17-92 és Martfűn

Női szabóság

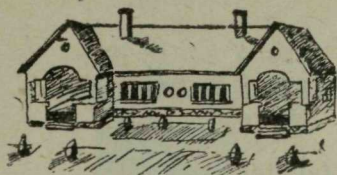
Kossuth Lajos u. 23.

Szűcs részleg

Ságvári körút F épület (Piac tér).

Telefon: 12-44.

Hozott anyagból is vállalunk!

Vásároljon állami tulajdonban álló lakóházat!

10 százalék előretörlesztés, 25 éves részfizetési kedvezmény — készpénzfizetés esetén 25 százalékos engedmény — 5 évi adómentesség, szabadrendelkezésű, vagyonátruházási illeték alól mentes. —

Az ingatlanok lakott állapotban kerülnek eladásra —

Részletes felvilágosítást az

ORSZAGOS TAKAREKPÉNZTÁR
fiókjainál

TERMELŐSZÖVETKEZETEK!

TERMELŐSZÖVETKEZETI TAGOK, EGYÉNI TERMELŐK, ÁLLATTARTÓK!

Változatlan átvételi árakkal, kedvezőbb feltételekkel megkezdődött az

1963. évi szerződéses sertéshizlalási akcióban a szerződéskötés

Az akció keretében szerződés köthető minden meglévő jó cson-
tozatú hizlalásra alkalmas süldőre.

A leszerződött sertésdarabonként 150 kg takarmányt biztosítunk
kedvezményes áron, a háztáji és egyéni termelők részére.

A leszerződött sertéseket 1963. január 1-től az alábbi súlyban és
árakon vesszük át:

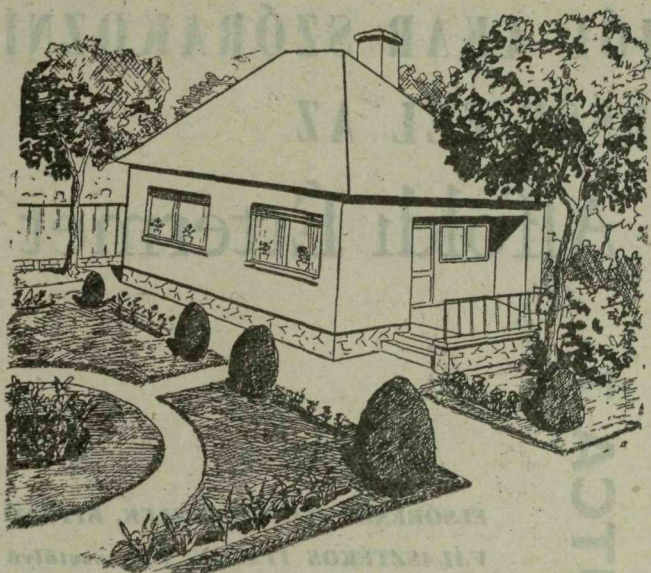
100—120 kg súlyú fehér húsertésért	15.70 Ft
120 kg feletti súlyú fehér húsertésért	16.50 Ft
100—130 kg súlyú hús- és húsjellegű sertésért	15.30 Ft
130 kg feletti súlyú hús és húsjellegű sertésért	16.20 Ft
120—140 kg súlyú zsír- és zsírjellegű sertésért	15.20 Ft
140 kg feletti súlyú zsír-, zsírjellegű sertésért	16.— Ft
170 kg és ezen felüli súlyú tenyésztésbe fogott koca, vagy kanlott sertésért	14.50 Ft

**Előleg: Tsz-tagok és egyéni termelők részére sertésdarabonként
400. —Ft.**

Termelőszövetkezetek a szerződés alapján rövidlejáratú hitelt
vehetnek igénybe és a fenti árakon felül az eddigiekhez hasonló
nagyüzemi felárat is kapnak.

Az akció feltételeiről részletes tájékoztatást az Állatforgalmi
Vállalat helyi megbízottja, vagy a helyi kirendeltség nyújt.

**SZOLNOK—HEVES MEGYEI
ÁLLATFORGALMI VÁLLALAT**

Családiház építők

összes építőanyag szükségleteinek ütemes kiadását anyagbiztosítási megállapodással biztosítjuk!

Árukiadás a szerződéskötés sorrendjében!
Igyekezzen a megállapodást fiókjainknál mielőbb megkötni!

Szolnoki Tüzép Vállalat

HA JÓL AKAR SZÓRAKOZNI,
KERESSE FEL AZ

Alföldi Éttermet

SZOLNOK, MAGYAR UTCA 7.

*ELSŐRENDŰ HÁZIAS ÉTELEK, KITŰNŐ
VÁLASZTÉKOS ITALOK (III. osztályú áron)*

*SZOLNOK VÁROS, KEDVENC VACSORÁZÓHELYE!
SPORTOLÓK TALÁLKOZÓHELYE!*

*SPORTESEMÉNYEKRE, EBÉDRE, VACSORÁRA
MEGRENDELÉSEKET VÁLLALUNK!*

Telefon: 19-88.